

ממני אליך
מעורבות חברתית והתפתחות אישית
בהתאם לחזון החמ"ד
מקבץ סדנות כיתתיות לכיתה י'

תוכן העניינים

- התוכנית להתפתחות אישית ולמעורבות חברתית – קהילתית
- סילבוס הלמידה העיונית בכיתה י'
- רציונל התכנית "ממני אליך" – התאמת הסילבוס לכיתה י' לחמ"ד
- ממני אליך – סדנות כיתתיות לכיתה י' במסגרת השעות העיוניות
- אברהם ליפשיץ, חזון החמ"ד- מחולל מציאות
- מאמרים נוספים על חזון החמ"ד באתר החמ"ד

התוכנית להתפתחות אישית ולמעורבות חברתית – קהילתית

התכנית להתפתחות אישית ולמעורבות חברתית מיועדת להוביל תהליכים של למידה משמעותית, אגב העצמת הלומדים ואגב קידום מעורבות חברתית ואזרחית. התכנית מכוונת לטפח בוגר ערכי, בעל תחושת ערך ומשמעות, בעל יכולת ניהול עצמי, המרגיש שייכות לקהילה, לחברה ולמדינה ואחריות כלפיהן, והמוכן ליטול חלק בעיצובן ובבנייתן.

התכנית כוללת שני ממדים: **ממד מעשי**, של התנסות פעילה במעורבות חברתית, ו**ממד עיוני**, הכולל תהליכים מובנים של ליווי ההתנסות בעיבוד רפלקטיבי של ההתנסות, של שיח ערכי ושל הרחבת ידע.

סילבוס הלמידה העיונית בכיתה י'

הסילבוס מיועד לסייע למורים ולמחנכים לקיים את **הממד העיוני** בתכנית: עד 6 שעות יינתנו בשיעורי חינוך, ולפחות 15 שעות עיוניות נוספות יינתנו במהלך השנה.

הלמידה העיונית בכיתה י' תתמקד בנושאים אלו:

א. בתחילת השנה

- **הכנה** לקראת התנסות מעשית במעורבות החברתית.
- **מודעות עצמית** לכישורים, לנטיות, ליכולות ולמוטיבציה למעורבות חברתית.
- התנסות בתהליך **קבלת החלטות** לשם בחירת מקום התנסות ותפקיד.

ב. במהלך השנה

- **פיתוח מיומנויות** אישיות, בין-אישיות וחברתיות שתשרתנה את התלמידים הן בטווח הקצר – במהלך הפעילות המעשית, הן בטווח הארוך – בחייהם הבוגרים.

- **דיון משמעותי בערכים** העומדים בבסיס המחויבות החברתית. השיח הערכי חיוני להבניית המשמעות והחשיבות של המעורבות החברתית המעשית.
- הכנה, תכנון וסיכום של **הפרויקט הקבוצתי**.
- **העשרת הידע** של התלמידים בנושאים ובתחומי תוכן רלוונטיים.

ג. בסוף השנה

- **סיכום** ההתנסות המעשית.
- **שיתוף** – הצגת התהליך לסביבה החינוכית.

רציונל התכנית "ממני אליך" – התאמת הסילבוס לכיתה י' לחמ"ד

התכנית "ממני אליך" מתייחסת ומתחברת להיבטים הערכיים בלמידה העיונית שבתכנית להתפתחות אישית ולמעורבות חברתית בכיתה י'.

הסדנות הכיתתיות המוצעות בתכנית "ממני אליך" משלבות בין השיח ערכי לחזון החמ"ד. **"וְאַשְׁמַע אֶת קוֹל אֲדָנִי אֵמַר אֶת מִי אֲשַׁלַּח וּמִי יֵלֶךְ לָנוּ וְאָמַר: הִנְנִי שְׁלַחְנִי"** (ישעיהו ו' ח'). אנו מבקשים לאמץ את דברי הנביא, מתוך רצון לחיות בתודעת שליחות דומה ולחיות חיים של מסירות, מתוך הכרה ומודעות ליכולות, לכישורים ולצרכים שלי כיחיד ושל החברה והקהילה אשר סביבי.

תכנית זו, כמו תכניות חינוכיות נוספות, מבטאת את חזון החמ"ד שלאורו אנו מבקשים לחנך את ילדינו. **חזון החמ"ד הוא בחזקת "יין ישן בקנקן חדש", סרטוט שלם וחדש של עקרונות – המתאימים לימינו, אך המושתתים על הררי קודש קדומים:**

- חזון החמ"ד מתבסס על "לך לך" – על יצירת חיים של שליחות מתמדת.
- חזון החמ"ד מתבסס על "משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים..." – על אמונה כי אנו חוליה בשרשרת הדורות, כי אנו שליחים במרוץ הפיד וכי עלינו להעביר את הפיד לדורות הבאים באמונה ובאהבה גדולה.
- חזון החמ"ד מתבסס על "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" – על חיבור בין שמים וארץ, בין חומר ורוח, בין קודש וחול, בין תורה וחיים.
- חזון החמ"ד מתבסס על "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" – על חינוך לאהבת ישראל.
- חזון החמ"ד מתבסס על "ממלכת כהנים וגוי קדוש" – על חובתנו לחיות כציבור, כאומה בארצה, לקיים חיים מלאים במדינה יהודית ודמוקרטית.

- חזון החמ"ד מתבסס על "לך בכרך זה והושעת את ישראל" – על אכפתיות ועל מסירות, על דאגה לעם ישראל בענווה גדולה.

- משמעותו של חזון החמ"ד היא לחיות את חזון הנביא יחזקאל: "והבאתי אתכם אל אדמת ישראל... וידעתם כי אני ה'" ולהודות על הזכות לחיות את מימוש החזון.

בממד המעשי – הטמעת החזון והנחלת עקרונותיו לתלמידים – אנו מציבים חמש מטרות, העוסקות במעורבות ובאחריות בצורה ספירלית – מן האישיות הפרטית אל מעגלי חיים חברתיים:

בין אדם לעצמו: חינוך תלמידים למידות טובות, לשאיפה לצמיחה מתמדת ולמיצוי עצמי בכל תחומי החיים.

בין אדם לאלוקיו: חינוך תלמידים לאמונה, לאהבת ה' וליראת שמים, לחיי תורה ומצוות.
בין אדם לזולתו: חינוך תלמידים לראיית צלם אלוהים בכל אדם ולדבקות בכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו.

בין אדם לעמו: חינוך תלמידים לאהבת כלל ישראל, לגילוי אחריות ומעורבות בקהילה.
בין אדם לארצו ולמדינתו: חינוך תלמידים לאהבת הארץ, להכרה בערכה הרוחני, הלאומי וההיסטורי של מדינת ישראל, לאחריות לעתידה ולנכונות לפעול למענה. חמש מטרות-על אלו הן התשתית הרעיונית לכל אחת מן הפעילויות העוסקות בנושא מעורבות חברתית ואחריות אישית. למרות שחמש המטרות שלובות זו בזו וניסיון לחנך למען מטרה אחת בלבד איננו מעשי, בחרנו, בחירה מלאכותית במקצת, להדגיש בכל פעילות מטרה אחת בלבד מן המכלול של חזון החמ"ד. זאת כדי להאיר מטרות אלו באור מדויק יותר, כדי להדגיש את הפן הייחודי של כל מטרה וכדי להנחיל שפה משותפת לכלל תלמידי החמ"ד השואפים לגילוי מעורבות חברתית ואחריות אישית.

בתי החינוך שלנו, גני ילדים ובתי ספר כאחד, הם בבואה של הקהילה כולה. מתוך מחויבות לתפילה: "שים שלום... עלינו ועל כל ישראל עמך..." (תפילת עמידה, ברכת שלום), אנחנו מבקשים לראות היחס בין בתי החינוך והקהילות שהם משרתים כיחס של תרומה הדדית: בתי החינוך הם מוקד השפעה על הקהילה, ובתי החינוך ניזונים מן הקהילה, מושפעים ממנה ונעזרים בה.

טיפוח ערך החסד והנתינה כאורח חיים הוא מטרה ראשונה במעלה בכל עת ובכל גיל. החסד והנתינה יוצרים חיבור מעשי ואמוני לעולם התורה. הרחבת מעגלי החסד במוסדות החמ"ד מאפשרת לתלמידים לחוות את רגש הנתינה ומעניקה להם השראה לפעילויות חסד ונתינה לאורך ימים ושנים.

ממני אליך – סדנות כיתתיות לכיתה י' במסגרת השעות העיוניות

להלן שמונה סדנות כיתתיות, העוסקות בערכים העומדים בבסיס המעורבות החברתית, בהתאם לחזון החמ"ד.

אפשר לשלב סדנות אלה בהכנה לתכנית ובשיח הערכי המתקיים במהלך השנה (ראו הערות בטבלת הסדנות).

רכז המעורבות בבית הספר יבנה, על-פי שיקול דעתו ובהתייעצות עם המחנכים ועם המורים המקצועיים, תכנית למידה שתכלול סדנות מתוך הקובץ שלהלן וכן פעילויות נוספות המת"חסות לכל מרכיבי הסילבוס, בהתאם לטבלה המופיעה [בסילבוס המלא לכיתה י'](#) המופיע באתר. מומלץ להעשיר את התכנית בשיעורים בתחומי הדעת בנושאים רלוונטיים.

שם הפעילות	רציונל
הפעלת פתיחה 1. מעורבות חברתית ואחריות אישית לאור חזון החמ"ד	חזון החמ"ד הוא בחזקת "יין ישן בקנקן חדש", סרטוט שלם וחדש של עקרונות – המתאימים לימינו, אך המושתתים על הררי קודש קדומים. יעד משרד החינוך לטיפול מעורבות חברתית ואחריות אישית הוא ביטוי לחיים של יהודי מאמין המודע לעצמו, המחויב לקיום מצוות והמעורב בקהילה, בעם ובמדינה. פעילות זו נועדה לברר את הקשר שבין המושג מעורבות חברתית והמושג אחריות אישית.
בין אדם לעצמו 2. "מי אני?" "כל העולם כולו שלך הוא, מה שאתה רוצה [לעשות בעולמך עשה]" סנהדרין ד' ל"ח ב' מתאים לסילבוס של כיתה י' בנושא: הכרות עם עצמי בהקשר של מעורבות חברתית	מימוש של חזון החמ"ד מתחיל במעגל הקרוב ביותר לתלמיד – בין אדם לעצמו. הוא מתחיל בחינוך תלמידים למידות טובות, לשאיפה לצמיחה מתמדת ולמצוינות בכל תחומי החיים. הפעלה זו מציעה כלים לבירור אישי, למיצוי הפוטנציאל האישי ולמצוינות. לאדם, יציר הבריאה, ניתנו כישורים ויכולות מסוימות כדי שיפתח אותם ויממשם בחייו. כדי שאדם ימצא כישרונות אלו ויגיע למצוינות, עליו להכיר תחילה את עצמו: לבדוק מהם כישוריו ולהכיר את החוזקות ואת האיכויות שבו.
בין אדם לאלוהים 3. למה לשאוף ליותר? "שלושה דברים רובן ומיעוטן רע ובינוניותן יפה – השאור, והמלח והסירוב"	חזון החמ"ד כולל חינוך תלמידים לאמונה, לאהבת ה' וליראת שמים, לחיי תורה ומצוות. הקב"ה נתן באדם תכונות, כישרונות וכוחות. תפקידו של האדם בעולם הזה הוא לממש את הכוחות הללו במלואם ולהביאם לידי ביטוי. מימוש פוטנציאל הכוחות והכישורים מביא ברכה ליחיד ולחברה ומאפשר לאדם לחיות חיים מלאים ומשמעותיים.

	(ירושלמי ברכות פרק ה' הלכה ג') מתאים לסילבוס של כיתה י' בנושא: מוטיבציה למעורבות חברתית
חינוך תלמידים לאהבת כלל ישראל ולגילוי אחריות ומעורבות בקהילה הוא נדבך מרכזי בחזון החמ"ד ובמלאכת המחשבת של עבודת החינוך. יהודי מגיע לעולם הזה כדי למלא שליחות. לכל יהודי תפקיד שהעולם נצרך לו. יש תפקידים רבים ושליחויות שונות. צורכי העם, המדינה והעולם מרובים. תפקידו של יהודי הוא לברר את שליחותו ולהשתדל למלא שליחות זו בחייו.	בין אדם לעמו 4. "צריך גלגל? – אני גלגל" "לפיכך נברא אדם יחידי" משנה סנהדרין, פרק ד, משנה ה מתאים לסילבוס של כיתה י' בנושא: שיח ערכי
מסירות הנפש הישראלית, הצורך לקיים ייעוד מסוים והרצון לחיות חיים משמעותיים טבועים בהווה שלנו. הם ירושה לנו מאברהם אבינו, בחזקת "מעשה אבות סימן לבנים". חזון החמ"ד הוא לחנך תלמידים לאהבת כלל ישראל, לגילוי אחריות ומעורבות בקהילה, לאהבת הארץ ולגילוי אחריות לעתידה ונכונות לפעול למענה. השאיפה לשנות, להשפיע ולתת והיכולת לעשות זאת אינן נחלתם של מנהיגים גדולים בלבד, אלא של כל יחיד ויחיד המאמין בעצמו ובדרכו. השאיפה אל מעבר לצורכי היומיום והגשמת השאיפה הן מימוש האידיאל התורני, האלוקי, בעולם החומרי. בהפעלה זו, המשתתפים יתוודעו לאנשים גדולים שחוללו שינוי בעולם, שכן ההנחה והאמונה הן שמפגש עם עוצמות גדולות יוצר רצון לגדול.	בין אדם לעמו, לארצו ולמדינתו 5. "הנני" "וַאֲשַׁמַּע אֶת קוֹל אֲדֹנִי אֹמֵר אֶת מִי אֲשַׁלַּח וּמִי יֵלֶךְ לִנְוִי וְאָמַר: הֲנִי שְׁלַחְנִי" (ישעיהו ו' ח') מתאים לסילבוס של כיתה י' בנושא: שיח ערכי
חינוך תלמידים לראיית צלם אלוקים בכל אדם ולדבקות בכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו הוא עיקר בחזון החמ"ד. מעורבות חברתית, עזרה לזולת, חסד ונתינה בהתאמה לכישוריו וליכולותיו של כל נער יש בהם ערך כפול – הן למקבל הן לנותן, הזוכה לרוממות רוח ולעשייה חיובית ואף מהנה. הפעלה זו עוסקת במשמעות חוויית הנתינה ובהיותה נדבך חשוב ומעצים בטיפול הזהות התרבותית של בני הנוער.	בין אדם לזולתו 6. על אהבת החסד "יותר ממה שהמעשה מורה על העושה, מורה הרצון על הרוצה" (הראי"ה, ערפילי טוהר, צ"א) מתאים לסילבוס של כיתה י' בנושא: שיח ערכי
חינוך יומיומי של תלמידים, לאורך שנים, לראות את צלם האלוקים בכל אדם ולדבוק בכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו מאפשר לתלמידים להתקדם בעשיית החסד. הרמב"ם מונה שמונה מעלות בצדקה ומעניק לנו מדרג חינוכי-ערכי של מעלת הנתינה, שלבים בנתינה שכל יחיד יכול לעלות בהם עד לדרגה העליונה. הדברים אמורים בכל מערכת יחסים: בכיתה, בבית ספר, בקהילה ובחברה כולה. הפעלה זו מעוררת חשיבה רפלקטיבית על אודות תהליכי הנתינה עצמה ובדרך זו מעצימה אותה.	בין אדם לזולתו 7. אפשר לעזור? על-פי "שמונה מעלות בצדקה" לרמב"ם מתאים לסילבוס של כיתה י' בנושא: שיח ערכי

חזון החמ"ד הוא הן לחנך תלמידים למידות טובות, לשאיפה לצמיחה מתמדת ולמצוינות בכל תחומי החיים, הן לחנך תלמידים לראיית צלם אלוקים בכל אדם ולדבקות בכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו. מטרות אלו מזינות ומשלימות זו את זו. מעורבות חברתית, תרומה לחברה וכד' הם ביטויים מודרניים לערך יסודי ומרכזי בעולם היהודי – חסד. היבטים רבים יש למידת החסד בעולם. הדדיות, יוזמה, קבלה ועוד. בספר משלי נאמר: "גומל נפשו איש חסד" (יא, יז) – כלומר אדם העושה חסד עם זולתו ומעניק לאחר גומל חסד עם עצמו. בהפעלה זו ננסה לברר את המניעים האנושיים השונים לעשיית חסד ולהעצים את עשיית החסד באמצעות בירור זה.	בין אדם לעצמו ולזולתו 8. מה ה' אלוֹקֶיךָ דורש ממך... אהבת חסד והצנע לכת עם ה' אלוֹקֶיךָ מיכה ו' מתאים לסילבוס של כיתה י' בנושא: שיח ערכי
--	---

לפרטים נוספים:

מיכל דה האן ס. פדגוגית מינהל חמ"ד, שושי שפיגל מפקחת ארצית חינוך חברתי ח"ן חמ"ד ומנחות החינוך החברתי חמ"ד במחוזות

הפעלת פתיחה 1

מעורבות חברתית ואחריות אישית לאור חזון החמ"ד

רציונל

חזון החמ"ד הוא בחזקת "יין ישן בקנקן חדש", סרטוט שלם וחדש של עקרונות – המתאימים לימינו, אך המושתתים על הררי קודש קדומים. יעד משרד החינוך לטיפול מעורבות חברתית ואחריות אישית הוא ביטוי לחיים של יהודי מאמין המודע לעצמו, המחויב לקיום מצוות והמעורב בקהילה, בעם ובמדינה. פעילות זו נועדה לברר את הקשר שבין מושגים אלו.

מטרות

1. לברר עם המשתתפים את משמעות המושג "מעורבות חברתית ואחריות אישית" עבור יהודי מאמין.
2. לבחון את המעורבות החברתית והאחריות האישית הנדרשת מאתנו על-פי חזון החמ"ד.
3. לעודד את המשתתפים לגבש חזון אישי.

עזרים

- נספח מספר 1: חזון החמ"ד – כמספר המשתתפים.
נספח מספר 2: משפטים ומילים מתוך חזון החמ"ד – להגדיל ולהכין כרטיסיות.

מהלך הפעילות

שלב א', במליאה: מעורבות חברתית ואחריות אישית לאור חזון החמ"ד

- המנחה יחלק לתלמידים את חזון החמ"ד (נספח מספר 1) ויקרא אותו באוזניהם.
- המנחה יאפשר לכמה משתתפים להביע חוויה או מחשבה בהקשר לחזון החמ"ד.
- המנחה יפזר על רצפת החדר כרטיסי ביטויים ומילים (נספח מספר 2) מתוך חזון החמ"ד ויבקש מכל משתתף לבחור כרטיס מילה או כרטיס ביטוי שהוא מתחבר אליו.

שאלות לבירור

1. מה גרם לי לבחור בפתק המילה או הביטוי שבחרתי?
2. האם קיים מכנה משותף לפתקים שנבחרו? מהו?
3. מה אפשר ללמוד ממכלול הפתקים שנשארו על הרצפה?

■ המנחה יציג את נושא היחידה למשתתפים: מעורבות חברתית ואחריות אישית, ויבקש מן התלמידים להציע פרשנות או להביא דוגמות המסבירות מושגים אלו.

מעורבות חברתית ואחריות אישית: נכונות של הפרט לפעול, בתחושה של אחריות, ליצירת חברה טובה יותר.

■ המנחה יבקש מן המשתתפים לבחור מבין מטרות החמ"ד מטרות הדורשות מעורבות חברתית ואחריות אישית ולהדגים.

שלב ב', אישי במליאה: היינו כחולמים – החלום והחזון

1. המנחה יבקש מן המשתתפים לעצום עיניים ולחלום על מטרה, על רעיון או על מעשה שהיו רוצים להביא לכלל מימוש בתחום האישי, המשפחתי, החברתי, הקהילתי או הארצי.

הערה: מומלץ להשתמש בטכניקה של שימוש מודרך בדמיון ולהנחות את המשתתפים בחלום.

הצעה לשימוש מודרך בדמיון:

דמיינו עצמכם בעולם ללא מגבלות של זמן, של כסף, של משאבים, של מקום, של מגדר, של סטיגמות חברתיות, של מוסכמות חברתיות.

 - חלמו על משהו גדול שהייתם רוצים לעשות.
 - נסחו את החלום במילים. רשמו אותן בפתק.
 - תכננו את החלום לפרטי פרטים: מקום, זמן, שותפים, צבע, צורה, צליל, אווירה וכדומה.
 - הוסיפו לפתק רשימת משימות ראשוניות לביצוע והטמינו אותו במקום כלשהו.
2. המנחה יבקש מן המשתתפים לפקוח עיניים ויאפשר לכמה משתתפים לשתף את המליאה בחלום שניסחו.

3. המנחה יקרא את הקטע שלהלן, העוסק בחיבור ההכרחי בין החלום ומימוש, של הסופר אמנון שמוש:

והיה, כמובן, המורה לעברית. הוא נתן לנו לכתוב חיבור "מה אני רוצה להיות שאהיה גדול". אני ישבתי וחשבתי והתעצבנתי לא ידעתי מה לכתוב. אחר כך כתבתי וכתבתי כאילו אחז אותי בולמוס. אני רוצה להיות גם עם שורשים, גם עם כנפיים, כתבתי. למה חייב אדם לוותר על השורשים, אם לבו חפץ בכנפיים? (כתבתי שלושה סימני שאלה, אחר כך מחקתי שניים). השורשים מפסידים כל כך הרבה, כשהם תקועים באדמה ואינם יכולים לרחף ולראות את גופו האדיר של העץ שהם חלק ממנו ואת היער הגדול שהעץ כולו הוא חלק ממנו. והציפורים שעל העץ, שזכו ויש להן כנפיים, חסרות הן את האחיזה בקרקע... על כן, סיימתי, כשאהיה גדול אני רוצה להיות אדם עם שורשים וכנפיים.

- האם גם בחלום שלכם קיים מתח דומה בין שורשים שקושרים אתכם ושמהם אתם יונק לבין כנפיים שמאפשרות לכם לפרוח?
- כיצד לדעתכם עשוי ניסוח החלום, שהוא למעשה חזון אישי, לעזור לכם להגיע לכלל מימושו?

■ **נספח מספר 1**

בעזרת צור ישראל וגואלו
שב העם היהודי לארץ ישראל
והקים בה את ביתו הלאומי,
ובכלל זה את מוסדות המדינה,
משרד החינוך ואגפיו.

חזון החמ"ד החינוך הממלכתי דתי

מנהל החינוך הדתי על ראשיו, מחנכיו, מנהליו, מפקחיו וחבריו מועצת החמ"ד, מחויבים לחינוך ילדי ישראל ליראת שמים ולחיי תורה ומצוות באהבה.

אנו פועלים כדי להתקרב ולקרב אל אבינו שבשמים – מתוך אמונה עמוקה והשקפת עולם מגובשת ושקולה, מתוך מחויבות לחינוך כשליחות לכלל ישראל, מתוך שאיפה לשותפות ביצירת חברת מופת ומתוך מחויבות לתורה ולהלכה.

בתי החינוך של החמ"ד הם כמשפחה עבור כל הבאים בשעריהם: תלמידים, הורים, מורים ומנהלים – **בית חינוך כמשפחה**.

בתי החינוך של החמ"ד הם בתים של תורה, של יראת שמים ואהבת ה' ושל מידות טובות ודרך ארץ.

בתי החינוך של החמ"ד מעודדים טיפוח זהות אישית ציונית-דתית חברתית-אזרחית.

בתי חינוך של החמ"ד מלמדים באהבה ומחזקים את רוח האדם.

בתי החינוך של החמ"ד מקדמים למידה משמעותית, חדוות הדעת ומצוינות.

מטרות החינוך הממלכתי דתי:

בין אדם לעצמו: חינוך למידות טובות ושאפיפה לצמיחה מתמדת ולמצוינות בכל תחומי החיים.

בין אדם לאלוקיו: חינוך לאמונה בקב"ה, לאהבת ה', ליראת שמים ולחיי תורה ומצוות.

בין אדם לזולתו: חינוך להכרת מעלת האדם, הנברא בצלם אלוהים, ולדבקות בכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו.

בין אדם לעמו: חינוך לאהבת כלל ישראל, מתוך אחריות אישית ומעורבות חברתית.

בין אדם לארצו ולמדינתו: חינוך לאהבת הארץ, להכרה בערכה הרוחני, הלאומי וההיסטורי של מדינת ישראל, לאחריות לעתיד המדינה ולנכונות לפעול למענה.

נספח מספר 2

מילים וביטויים מתוך חזון החמ"ד לחיבור אישי

- ✓ דרך ארץ
- ✓ זהות אישית
- ✓ זהות חברתית
- ✓ זהות ציונית-דתית
- ✓ לימוד באהבה
- ✓ טיפוח רוח האדם
- ✓ למידה משמעותית
- ✓ חדוות הדעת
- ✓ מצוינות
- ✓ בין אדם לעצמו
- ✓ שאיפה
- ✓ צמיחה מתמדת
- ✓ חיי תורה ומצוות
- ✓ בין אדם לזולתו
- ✓ לראות בכל אדם צלם אלוקים
- ✓ ואהבת לרעך כמוך
- ✓ בין אדם לעמו
- ✓ אהבת כלל ישראל
- ✓ מעורבות בקהילה
- ✓ בין אדם לארצו ולמדינתו
- ✓ אהבת הארץ
- ✓ הכרה בערכה הרוחני, הלאומי וההיסטורי של מדינת ישראל
- ✓ אחריות לעתידה של מדינת ישראל
- ✓ נכונות לפעול למען מדינת ישראל
- ✓ בין אדם לאלוהיו

הפעלה מספר 2

מי אני

בין אדם לעצמו

כל העולם כולו שלך הוא, מה שאתה רוצה לעשות בעולמך עשה

(סנהדרין לח ע"ב)

רציונל

מימוש של חזון החמ"ד מתחיל במעגל הקרוב ביותר לתלמיד – בין אדם לעצמו. הוא מתחיל בחינוך תלמידים למידות טובות, לשאיפה לצמיחה מתמדת ולמצוינות בכל תחומי החיים. הפעלה זו מציעה כלים לבירור אישי – למיצוי הפוטנציאל האישי ולמצוינות. לאדם, יציר הבריה, ניתנו כישורים ויכולות מסוימות כדי שיפתח אותם ויממשם בחייו. כדי שאדם ימצא כישרונות אלו ויגיע למצוינות, עליו להכיר תחילה את עצמו. לבדוק מהם כישוריו ולהכיר את החוזקות ואת האיכויות שבו.

מטרות

1. להביא למודעות המשתתפים כי מודעות עצמית ושאיפה למידות טובות ולמצוינות הם הבסיס לחיים בעלי משמעות.
2. לעודד את המשתתפים להכיר ביכולות ובכישרונות שלהם.
3. לברר עם המשתתפים את מידת המיצוי שלהם את היכולות ואת הכישורים שלהם.
4. מטרה נלווית לצוות: באמצעות הפעלה זו, אפשר לזהות תלמידים שהדימוי העצמי שלהם נמוך ביותר עד כדי צורך בסיוע.

עזרים

- ❖ נספח מספר א1: "נקודה טובה" – כמספר המשתתפים.
- ❖ נספח מספר א2: "נקודה טובה" – כמספר המשתתפים.
- ❖ נספח מספר 2: "ועוד נקודה טובה" – כמספר המשתתפים.
- ❖ נספח מספר 3: "אליפות בגלגלים", כתבה מעיתון הארץ, העתק למנחה.
- ❖ נספח מספר 4: מילון מושגים – "ממיצוי למצוינות".
- ❖ סרטון: "[למרות הכול](#)", סרט בוגרים, אולפנת אוריה, גוש עציון, תשע"ג
- ❖ פתקים קטנים וכלי כתיבה – כמספר המשתתפים.

מהלך הפעילות

שלב א', אישי: נקודה טובה

המנחה יחלק למשתתפים את נספח 1א' – "נקודה טובה", וזמן קצר לאחר מכן את נספח 1ב' – "נקודה טובה", ויבקש מהם לענות בכתב על השאלות ולרשום תכונות. המנחה יעבור בין המשתתפים, יעודד אותם לכתיבה, יסייע למהססים ואף יציע תכונה למשתתף שמתקשה.

שלב ב', במליאה

שאלות לדיון

1. איזו הרגשה התעוררה אצלכם במהלך כתיבת הדברים? (קשה, קל, מביך, מתסכל, סבבה, בלתי-אפשרי, מציק...)
 2. האם גיליתם על עצמכם דבר מה שלא חשבתם עליו קודם לכן?
- נקודה להעשרה:** לעתים קיים חוסר בהירות בנוגע להבדל שבין הכרת ערך עצמי לבין מידת הגאווה. אם מתעורר חוסר בהירות כגון זה, חשוב להדגיש כי ענווה היא הכרה בערך עצמך הנובעת מידיעה שהכול מאת ה'. ה' הוא הנותן לך כוח לעשות חיל. הרמב"ם, בהקדמה למסכת אבות שבה הוא מבאר שהמידות הטובות הן המידות הממוצעות, כתב: **"הענווה היא מידה אמצעית, ושונה היא משפלות הרוח: והענווה ממוצעת בין הגאווה ושפלות הרוח"** (רמב"ם, שמונה פרקים, ד). כלומר, ענווה אינה שפלות רוח.

ועוד נקודה טובה

- המנחה יחלק למשתתפים דף משימה "ועוד נקודה טובה" (נספח 2), הכולל רשימה ארוכה של תכונות ושל כישרונות.
 - המנחה יבקש מן המשתתפים למחוק תכונות וכישרונות שאינם מאפיינים אותם ולהשאיר עשרים תכונות וכישרונות בלבד.
 - המנחה יבקש מהמשתתפים למחוק עוד פריטים מהרשימה ולהשאיר עשרה בלבד.
 - המנחה יבקש מהמשתתפים למחוק עוד פריטים מהרשימה ולהשאיר שמונה בלבד.
 - המנחה יבקש מהמשתתפים למחוק עוד פריטים מהרשימה ולהשאיר חמישה בלבד.
- (פעילות זו מאפשרת למשתתפים לדייק בהגדרת הכישרונות והתכונות המרכזיים באישיותם.)
- **סבב:** המנחה יבקש מהמשתתפים לציין תכונה או כישרון (אחד בלבד) הבאים לידי מימוש או מיצוי בחייו.

- המנחה יחלק למשתתפים פתקים ויבקש מהם:

א. ציינו על גב הפתק תכונה או כישרון שיש בכם ושאינם באים לכלל מימוש, ושאתם מעוניינים להביאם לכלל מימוש.
ב. רשמו לעצמכם רעיון או שניים לביצוע השינוי **בפועל!**

שלב ג', מיצוי

המנחה יבחר אחד משני הסיפורים שלהן ויציגו בפני המליאה:

- א. "למרות הכול", סיפורה של משפחה המתמודדת עם מחלת ניוון שרירים של אבי המשפחה (סרטון, מומלץ לכיתות של בנות).
ב. "אליפות בכיסא גלגלים", סיפורו של רועי בן-טולילה, לוחם סיירת שנפצע קשה והגיע לאליפות אירופה במשחקים הפראלימפיים (כתבה בנספח 3).

שאלות לדיון בעקבות הסיפור

- גיבורי הסיפור מתמודדים עם קושי אובייקטיבי מוחלט בחייהם. ציינו:
 - אילו תכונות אישיות מסייעות להם בהתמודדות.
 - אילו כישרים אישיים מסייעים להם בהתמודדות.
- האם תכונות או כישרים אלו עשויים לסייע בהתמודדויות פשוטות יותר, כגון: מבחן, בעיות באמונה, בעיות חברתיות ועוד?
- כיצד מתקשרים דברי חז"ל לפעילות שחווינו?

"כל העולם כולו שלך הוא, מה שאתה רוצה לעשות בעולמך עשה"

(סנהדרין לח ע"ב)

- אחת ממטרות חזון החמ"ד היא כי כולנו נתחנך למידות טובות ונשאף לצמיחה מתמדת ולמצוינות בכל תחומי החיים.
 - האם אתם שותפים למטרה זו? כיצד אתם פועלים למען מימושה?
 - האם תרצו שמטרה זו תהיה מטרתכם האישית?

- המנחה יערוך סבב בין המשתתפים ויבקש מכל משתתף לציין תכונה אישית או יכולת אישית שהוא רוצה לטפח ולחזק בעקבות פעילות זו.

דיכי זה מצב רוח
זה מצב רוח שתלוי בנו בלבד
כל יום אנו אומרים
שלוש פעמים
"טוב ה' לכול..."
רק שאנו כמו זבובים היושבים על תמונת קיר ענקית
ולא רואים את התמונה הכללית,
ולכן אנו לא מבינים את מעשיו של הקב"ה

מה זה מסירות נפש?
זה לא לשכב על מסילת רכבת
ולומר שמע ישראל,
אלא
לקבל הכול באהבה
גם ללא ההבנה
מה הקב"ה
עושה לנו.
באמונה ובאהבה,
יונתן מושיץ
מתוך הסרט "למרות הכול"

נספח מספר 1א'

נקודה טובה	
	מה אתה תורם לאנשים הנמצאים בסביבה שלך?
	מה הם הדברים הטובים שאומרים עליך?
	במה אפשר לסמוך עליך בכל מצב?

נספח מספר 1ב'

נקודה טובה
כתוב שש תכונות, יכולות, כישרונות שבזכותם אתה מצליח במה שאתה עושה.

נספח מספר 2 - ועוד נקודה טובה – תכונות וכישורים

חדשנות	מתינות	יִוֶּשֶׁר
סלחנות	אומץ	אמון
	ביישנות	כבוד
כישרונות	רוגע	יופי
ציור	אכפתיות	רדיפת צדק
פיסול	דייקנות	חופש
מוזיקליות	חכמה	עצמאות
כושר ביטוי	יצירתיות	נתינה
כתיבה יצירתית	מנהיגות	הקשבה
יכולת גרפית	חוש הומור	צניעות
כישרון במתמטיקה	עין טובה	ענווה
חוש לשפות	הכלה	חסד
כושר ארגון	הכרת הטוב	סדר
קול ערב	פתיחות	משמעת עצמית
כישרון בישול	הבנת דבר מתוך דבר	עמידה על עקרונות
יכולת אמנותית	אסרטיביות	עזרה לזולת
תקשורת בין-אישית	אסתטיות	התחשבות
טובה	יכולת עמידה בלחצים	רגישות
יכולת עבודת צוות	התמדה	אהבה
כישרון למידה	מעשיות	גבורה
	יעילות	הסתפקות במועט
	יזמות	שמחה
	מסירות	נדיבות

■ נספח מספר 3

אליפות אירופה בכיסאות גלגלים – רועי בן-טולילה: "צוות לוחמים במגרש של החיים"

אש כוחותינו הפכה את רועי בן-טולילה מקצין ביחידה מובחרת לנכה בכיסא גלגלים. אחרי שהתגבר על ההלם והדיכאון, השתקם והתמסר לקסמו של הכדורסל, הוא יצא למסלול חיים חדש שהביא אותו להקמתה של קבוצת בית הלוחם ירושלים ולנבחרת ישראל. היעדים הבאים: "התקווה" בטקס הסיום, והמשחקים הפראלימפיים.

לסיפור המלא שהתפרסם בעיתון "הארץ" ביוני 2011 הקש כאן:

<http://www.haaretz.co.il/sport/1.1447908>

■ **נספח מספר 4**

מילון מושגים – ממצוי למצוינות

מיצוי: "ירידה לעמקו של דבר ודליית העניין עד תומו – עד התמצית." (אבן-שושן)

מיצוי היכולת האישית: שאיפה אישית ושאפה לאפשר לילדים ולתלמידים להוציא את המיטב שבהם מן הכוח אל הפועל.

מצוין: מעולה, הטוב ביותר, יוצא מן הכלל. פעולה מצוינת. הישגים מצוינים בלימודים או בעבודה. אדם נפלא ומצוין. (אבן-שושן)

הצטיינות: התבלטות יתרה בדבר מה (בהיבט החיובי). (אבן שושן)

מצוינות: מצוינות היא מצב או הלך רוח שבו אדם שואף לעשות את הטוב ביותר שהוא מסוגל לעשות, בדרך הטובה ביותר, במוטיבציה פנימית ובתפיסה ערכית, כדי להגיע לתוצרים או לביצועים איכותיים.

בין הצטיינות למצוינות: הצטיינות היא מופע יחסי (השוואה לאחרים), חיצוני ומוגבל בתנאי התקיימותו. מצוינות היא תהליך יחסי של מיצוי גדל של הפוטנציאל הקיים באדם עצמו. מצוינות היא תהליך פנימי מתפתח, אשר בכל רגע נתון יש לו ערך מוחלט. מצוינות איננה ברת השוואה להישגיהם של אחרים, מצוינות נמדדת ביחס להישגי אותו אדם בעבר והיא תלויה רק באדם עצמו ובפיתוח האישי שלו. גונן, י' (1994), הדרך למצוינות אישית עוברת דרך מצוינות המערכת", **מערכות 336**

מיצוינות: חינוך למיצוינות שואף לשלב בין מיצוי היכולות האישיות להצטיינות אישית של אדם ביחס ליכולותיו ולהישגיו בעבר, בהדגשת מאמץ מרבי והשקעה יומיומית בפיתוח מידות אישיות, שיעור קומה אמוני, כישורי למידה, תחומי עניין ויצירה ומחויבות לקהילה ולאומה.

טיפוח מיצוינות: לעתים, אנו עדים להתחזקות מגמות של שטחיות, של סיפוקים מהירים, של רדיפה אחר תוצרים קלים להשגה ואחר רווחים קלים ומהירים בקרב צעירים ומבוגרים כאחד. לעומת זאת, מגמות של העמקה, של התמדה, של רצינות ושל השקעת מאמץ אינן מוערכות ואף מעוררות הסתייגות, וכך יותר ויותר צעירים נרתעים ממיצוינות בלמידה ובעשייה. גם בקרב אנשי חינוך קיימת, במידה מסוימת, התנגדות לטיפוח הכוחות החזקים משום חשש מפני ערכים של אליטיזם ושל

אינדיווידואליזם שדבקו במצוינות, ומשום הצורך באפליה מתקנת, הדורשת השקעה בכוחות החלשים והמוחלשים בחברה. בשל מגמות אלה, ערכים של בינוניות ושל שטחיות תופסים את מקום המיצוינות, והמיצוינות מאבדת את ערכה כדבר חשוב וראוי שיש לשאוף אליו. מגמות אלה מכרסמות בפוטנציאל האנושי של החברה ומקשות את בניית דור העתיד בכל תחומי האמונה והדעת.

מעובד על-פי בן חורין, ירדן, מכון ברנקו-וייס לטיפול החשיבה

הנני שלחני

”וְאַשְׁמַע אֶת קוֹל אֲדָנִי אֲמַר אֶת מִי אֲשַׁלַּח וּמִי יֵלֶךְ לָנוּ וְאֲמַר הֲנִי שְׁלַחְנִי” (ישעיהו ו, ח). אנו מבקשים לאמץ את דברי הנביא, אנו רוצים, כמותו, לחיות בתודעת שליחות ולחיות חיים של מסירות.

”אלהי, עד שלא נוצרתי איני כדאי, ועכשיו שנוצרתי, כאילו לא נוצרתי”

לפני שנוצרתי, כל אותו זמן בלתי-מוגבל שמעולם עד שנוצרתי, ודאי לא היה דבר בעולם שהיה צריך לי. כי אם הייתי חסר בשביל איזו תכלית והשלמה הייתי נוצר. וכיוון שלא נוצרתי עד אותו הזמן, הוא אות שלא הייתי כדאי עד אז להיבראות. ואילו הייתי מיוחד מעשיי עכשיו אל תכלית בריאתי, הנני עכשיו כדאי. אבל כיוון שאין מעשיי מכוונים לטוב התכליתי, הרי לא הגעתי אל תכלית בריאתי. ואיני עדיין כדאי, כמו קודם לכן.

הראי"ה, עולת ראיה ב, תפילת יום כיפור, אחרי הוידי

ועוד עניין אחד: לעולם אסור לו לאדם לחשוב כי הוא השיג הכול. אין האדם יכול בכלל למלא את שליחותו במלואה. בתחום המדע, הדעת והחכמה מוסיפות והולכות ככל שרבים ההישגים; הידיעה גדלה עם גידול המאמצים. ככל שאדם יודע יותר, כן הוא מבין פחות את המציאות. האדם הפשוט מרוצה מעצמו ומהישגיו, אולם האדם הגדול מבין ויודע כי השליחות, שעליה נצטווה על-ידי בורא העולם, לא מומשה במלואה.

מעובד על-פי הרב סולובייצ'יק, "השליחות", "ימי זיכרון", ספריית אלינר, המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה 1996

הפעלה מספר 3

למה לשאוף ליותר

בין אדם לאלוקיו

שלושה דברים רובן ומיעוטן רע ובינוניותן יפה – השאור,

והמלח והסירוב

(ירושלמי ברכות ה, ג)

רציונל

חזון החמ"ד הוא לחנך תלמידים לאמונה, לאהבת ה' וליראת שמים, לחיי תורה ומצוות.

הקב"ה נתן באדם תכונות, כישרונות וכוחות. תפקידו של האדם בעולם הזה הוא לממש את הכוחות הללו במלואם ולהביאם לידי ביטוי. מימוש פוטנציאל הכוחות והכישרונות מביא ברכה ליחיד ולחברה ומאפשר לאדם לחיות חיים מלאים ומשמעותיים.

מטרות

1. לברר עם המשתתפים את המשמעות של קיום אורח חיים בינוני, חסר שאיפות.
2. לעודד את המשתתפים לבחור בחיים של שאיפה, של התקדמות ושל מיצוי כישרונותיהם ויכולותיהם.
3. להביא למודעות המשתתפים כי הקשר של אדם עם אלוקיו עשוי להוביל אותו למדרגה של חיים משמעותיים ולמיצוי אישי.

עזרים

- ❖ נספח מספר 1: ארבעה סיפורים אישיים ("לא בא לי חמש יחידות", "אני בינוני שמח", "החיים בסבבה", "עזבו אותי מאתגרים ומשליחויות") – עותק למנחה.
- ❖ נספח מספר 2: כתבה על רחמים מלמד – עותק למנחה.

מהלך הפעילות

שלב א', במליאה: "אני בינוני שמח" – האומנם

סיפור: המנחה יקרא שניים או שלושה סיפורים מבין ארבעת הסיפורים המופיעים בנספח מספר 1 באוזני המשתתפים:

- ❖ "לא בא לי חמש יחידות"
- ❖ "אני בינוני שמח"
- ❖ "החיים בסבבה"
- ❖ "עזבו אותי מאתגרים ומשליחויות"

שאלות לדין

1. (סיפור 1) מה אתם חושבים על הנערה שמסרבת ללמוד חמש יחידות במתמטיקה?
2. (סיפור 2) לדעתכם, האם אפשר להיות בינוני שמח?
3. (סיפור 3) האם באמת החופשה הגדולה, כפי שמתואר בסיפור, היא "סבבה"?
4. (סיפור 4) הנער בסיפור אומר: "אני, טוב לי איך שאני, אני דווקא בן אדם מרוצה, בלי מטרות גדולות... עזבו אותי מאתגרים ושליחויות..." מה דעתכם על אמירה כגון זו?

- המנחה יבקש מן המשתתפים להגדיר, במילה אחת, את המכנה המשותף לגיבורי הסיפורים וירשום את תשובותיהם על הלוח.
למנחה: המטרה להציף את המושג "בינוני"

חז"ל אמרו:

"שלושה דברים רובן ומיעוטן רע

ובינוניותן יפה –

השאור, והמלח והסירוב"

(ירושלמי ברכות ה, ג)

5. לפי דברים אלו, מה דעת חז"ל על בינוניות?
6. אחת ממטרות החמ"ד היא לחנך "לאמונה בקב"ה, לאהבת הקב"ה, ליראת שמים ולחיי תורה ומצוות."

- לדעתכם, כיצד אפשר לממש מטרה זו בדשדוש בעולם הבינוניות?
- אילו כוחות וכלים מוצעים לנו בעולם האמונה אשר עשויים לעזור לנו לרצות להיחלץ מן הבינוניות?

7. לדעתכם, מהן הסיבות הגורמות לאנשים להישאר בבינוניות? (אי-קבלת אחריות, עצלות, אי-אמון ביכולות של עצמי, חוסר רצון, פסיביות.)

- המנחה ישמיע באוזני המשתתפים את השיר "אפס" של בן ארצי וישאל:
❖ מה לדעתכם עשוי להניע נער או נערה לשיר בהתלהבות את המילים "אני אפס"?
❖ האם אתם יכולים להזדהות עם אמירה זו?
❖ האם כדאי לשכנע אדם שחושב כך כי אינו אפס? כיצד?
❖ מהן הסכנות האורבות למישהו שמרגיש "אפס"?

אפס/מילים ולחן: בן ארצי

**אני אפס, אני אפס
צעקתי לפני כולם במסיבה
אני אפס, אני אפס
בסך הכול רציתי אהבה**

פזמון השיר:

- קישור למילות השיר:
<http://shironet.mako.co.il/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=186&wrkid=447>
- קישור לסרטון: <https://www.youtube.com/watch?v=Ubw8bt8EW8I>

שלב ב', במליאה

- ❖ המנחה יקרא באוזני המשתתפים תקציר של כתבה על אודות רחמים מלמד – מורה ומחנך שלקה בניוון שרירים והמשיך, נגד כל הסיכויים, לקיים אורח חיים פעיל, למצות את כישוריו ולתרום לחברה.
הערה: הערוץ הראשון הפיק סרט על אודות רחמים מלמד: "על חבל דק", כחלק מהסדרה "גיבורים בעל כורחם" בהפקת ירין קימור. אפשר לרכוש את הסרט בכתובת: MarselaS@iba.org.il. הסרט יעלה בקרוב לאתר החמ"ד.
- ❖ המנחה יקיים סבב בין המשתתפים ויבקש מכל משתתף לציין במילה אחת את תחושתו בעקבות שמיעת סיפורו של רחמים מלמד.

נספח מספר 1

סיפורים אישיים

לא בא לי חמש יחידות

המורה למתמטיקה והמחנכת שלי החליטו בשבילי כי עלי להצטרף לקבוצה של 5 יחידות לימוד במתמטיקה. אני לומדת בכיתה י' באולפנה רגילה, ואני תלמידה רגילה! לא מצטיינת ולא מבריקה. פעם הייתי מאוד טובה בחשבון, אבל עכשיו נמאס מזה. ממוצע הציונים שלי אמנם גבוה, בסביבות 95, אולי יותר, אבל לא בא לי ללמוד חמש יחידות. אם אלך במסלול הזה, אני יודעת, מניסיון של חברות, שאין חיים.

המחנכת גייסה את ההורים שלי, וגם הם התחילו לשכנע אותי ללמוד חמש יחידות. הם אומרים שעליי לממש את הפוטנציאל שלי ושזו מסורת במשפחה, ושממתמטיקה זה קל וכו' וכו'.

הם פשוט לא מבינים שלא בא לי. אז מה אם אני יכולה לעשות את זה. אני לא רוצה! לא בא לי! למה כולם לוחצים עליי?

אני בינוני שמח

תמיד הייתי בינוני! לא גבוה ולא נמוך, לא שמן ולא רזה, לא חרוץ ולא עצלן, לא מבריק ולא טיפש, לא ביישן ולא שחצן.

רגיל! אחד מתוך כולם. אחד כמו כולם. ואתם יודעים מה? טוב לי עם זה!

אני לא שואף להצטיינות, לא בכדורגל ולא באנגלית, לא בהיסטוריה ולא במשחקי מחשב. גם בבית נוח לי בבינוניות, ככה אף אחד לא מצפה ממני ליותר מדי, ההורים שלי לא לוחצים שאשיג ציונים יותר טובים, הם לא מצפים ממני ליותר מדי עזרה, מה שמבקשים אני עושה, אבל אף פעם לא מעבר לכך.

מבחינה חברתית סבבה. יש לי שניים-שלושה חברים. לא צריך יותר מזה. קשה להגיד שאנחנו חברים בלב ובנפש, אבל גם הם כמוני, לא זקוקים להרבה, לא עושים הרבה. אם הם לא יהיו חברים שלי, אסתדר, אמצא אחרים או שלא. גם טוב.

העיקר חיים!

כן, סבבה לי בבינוניות, לא צריך יותר!

קשה לכם עם זה? אתם מרגישים שאני מבזבז את חיי? תתמודדו!

חיים בסבבה

אני אוהב את החופש הגדול! לאורך כל השנה יש כל כך הרבה משימות. שיעורים, בחינות, ימי עיון, עבודות, סמינריונים, טיולים, ערבי כיתה, ועוד שיעורים ועוד בחינות. גם חופש פסח לא רע, רק קצת קצר מדי.

בחופש הגדול שקט. אף אחד לא צריך ממני שום דבר. אמא כבר יודעת שאסור להעיר אותי לפני 11:00 וגם רצוי לא לבקש ממני שום דבר, בטח לא לטפל באחותי הקטנה והחפרנית.

בשופי, היום שלי מתחיל בצהריים עם כוס קפה רותח מול האייפון. להתעדכן זה חשוב, לא?

אני בדרך כלל מגלה שפספסתי איזה התארגנות או פגישה, ושהחברה כבר בים או באיזשהו מקום אחר. אבל אני בחופש, מה הלחץ? למה לי למהר?

לפעמים חולפת בי מחשבה שאולי כדאי להזדרז או להשכים קום כדי להספיק ולהצטרף אליהם. אולם המנוחה המוחלטת מרגיעה אותי, והעניין נשכח.

הגלישה הממושכת מייגעת אותי, ואחרי שחטפתי משהו פשוט לאכול, רק מנוחת צהריים באה בחשבון. אולי בערב החברה ייפגשו, אולי יתחשק לי להצטרף.

לפנות ערב, מספיקה לי הצצה חטופה בחשבון הפייסבוק שלי כדי לגלות ששום דבר מעניין לא קורה ואפשר להמשיך לשוטט בנחת באתרים שונים בלי להתלבש, בלי לבזבז כסף, בלי להתאמץ...

איזה כיף בחופש הגדול!

עזבו אותי מאתגרים ומשליחויות

לקום בבוקר לתפילה! עינאי!

קיום מצוות זה דבר חשוב ותפילה חשובה לי במיוחד. אני ממש מתחבר ויש לי המון דברים להודות עליהם לריבונו של עולם וגם המון בקשות. אבל לקום בבוקר מוקדם כדי להתפלל שחרית בזמן זה קצת מוגזם.

כל השנה בסדר. ממילא הולכים לבית ספר, אבל בחופש הגדול? אני באמת לא מבין למה אי אפשר לוותר על זמן מסוים לתפילה.

בכלל, קשה לי עם כל הדקדוקים. האם באמת הקפדה על הפרטים תעשה אותי יהודי טוב יותר?

אין לי כוח לכל הדיבורים האלו על התקדמות, עלייה בסולם המצוות, התפתחות רוחנית, אתגרי השעה, צרכי האומה ועוד, ועוד, ועוד. כל יום מטרה אחרת.

אני, טוב לי איך שאני, אני דווקא בן אדם מרוצה, בלי מטרות גדולות...

נספח מספר 2

מת לחיות

ההחלטה להיענות לבקשתה של חולה סופנית לאפשר לה למות מקוממת את ד"ר רחמים מלמד-כהן, חולה בניוון שרירים סופני, שאינו מסוגל להזיז שום איבר בגופו ושחייו תלויים במכונת הנשמה. המסקנה שלו הפוכה - השמים יכולים לחכות

קודנר, ליאור, "מת לחיות", הארץ, 27.6.2001 קישור לכתבה המלאה:

<http://www.haaretz.co.il/misc/1.713147>.

הפעלה מספר 4

צריך גלגל? אני גלגל

בין אדם לעמו

לפיכך נברא אדם יחידי

(סנהדרין ד, ה)

רציונל

חינוך התלמידים לאהבת כלל ישראל ולגילוי אחריות ומעורבות בקהילה הוא נדבך מרכזי בחזון החמ"ד ובמלאכת המחשבת של עבודת החינוך. יהודי מגיע לעולם הזה כדי למלא שליחות. לכל יהודי תפקיד שהעולם נצרך לו. יש תפקידים רבים ושליחויות שונות. צורכי העם, המדינה והעולם מרובים. תפקידו של יהודי הוא לברר מהי שליחותו ולהשתדל למלא שליחות זו בחייו. רעיון זה בא לידי ביטוי בדבריו של הרב קוק בסידור עולת ראיה:

"אלוהי, עד שלא נוצרתי איני כדאי, ועכשיו שנוצרתי, כאילו לא נוצרתי"

לפני שנוצרתי, כל אותו זמן בלתי-מוגבל שמעולם עד שנוצרתי, ודאי לא היה דבר בעולם שהיה צריך לי. כי אם הייתי חסר בשביל איזו תכלית והשלמה, הייתי נוצר. וכיוון שלא נוצרתי עד אותו הזמן, הוא אות שלא הייתי כדאי עד אז להיבראות. ואילו הייתי מייחד מעשיו עכשיו אל תכלית בריאתי, הנני עכשיו כדאי. אבל כיוון שאין מעשיו מכוונים לטוב התכליתי, הרי לא הגעתי אל תכלית בריאתי. ואיני עדיין כדאי, כמו קודם לכן."

(הראי"ה, עולת ראיה ב, תפילת יום כיפור, אחרי הוידוי)

מטרות

1. להביא למודעות המשתתפים את אחריותם לכלל ישראל ואת מחויבותם לו.
2. להביא למודעות המשתתפים כי אדם נברא לשם שליחות בעולם הזה ושתפקידו לברר מהי שליחות זו ולחתור למימושה במהלך כל ימי חייו.
3. לברר עם המשתתפים את בעיית השחיקה במוטיבציה למימוש החזון והאידיאל.
4. לעורר בקרב המשתתפים מוטיבציה להיות שליחים.

עזרים

- ❖ פתקים קטנים ועטים – כמספר המשתתפים.
- ❖ נספח מספר 1: "אחרי עשר שנים" – עותק אחד למנחה.
- ❖ נספח מספר 2: דף מקורות – כמספר המשתתפים.
- ❖ נספח מספר 3: שיר "הים" – למנחה או כמספר המשתתפים.
- ❖ נספח מספר 4: מילות השירים "אני ואתה נשנה את העולם" ו"יהיה מה שיהיה" – כמספר המשתתפים.

מהלך הפעילות

שלב א', אישי

המנחה יבקש מן המשתתפים לעצום עיניים ולדמיין את עצמם בעוד עשר שנים: בן זוג, משפחה, מקצוע, פרנסה, בית, חברה, לימוד תורה, עם, מדינה ועוד. בהמשך, המנחה יבקש מן המשתתפים לחשוב מהם הערכים והאידיאלים שיהיו משמעותיים ביותר בעיניהם בעוד עשר שנים. המנחה יבקש מן המשתתפים לפקוח עיניים ולרשום על פתק קטן שלושה ערכים או אידיאלים שיהיו משמעותיים ביותר בעיניהם בעוד עשר שנים.

שלב ב', במליאה: אחרי עשר שנים

שאלות לדיון

- ❖ לדעתכם, מה יהיה מעמדם של ערכים ושל אידיאלים אלו בעוד עשר שנים?
- ❖ מה לדעתכם עשוי לשמר את ערכם?
- ❖ מה עשוי לגרום לכך שערכם ישתנה?

המנחה יקרא באוזני המשתתפים את הסיפור "אחרי עשר שנים" (נספח 1)

שאלות לדיון

1. האם אתם מכירים אנשים שכמו מושיקו איבדו את כל האידיאלים שלהם?
2. לדעתכם, מה גורם לשינוי זה?
3. האם יש זמן קצוב ומוגדר לחיים על-פי אידיאלים ולמסירות נפש?

4. ה

אם
רק
בני
נוע
ר
צרי
כים
לחי
ות

תשובות אפשריות	
❖	התבגרות והתפכחות.
❖	להט הנעורים שוכך.
❖	מרוץ אחר הישגים חומריים.
❖	שחיקה.
❖	מורכבות ערכית, רואים את הערכים בצורה מורכבת יותר ולא בראייה של שחור-לבן.
❖	חתירה (לעתים אינסופית) למימוש עצמי.
❖	הקושי להתמיד בנתינה.
❖	תחושה של אני את שלי עשיתי, עכשיו אחרים יתרמו.

בתודעה של שליחות?

5. האם חיים בתחושה של שליחות ושל נכונות למסירות נפש הם מציאות סבירה?

שלב ג', חיים של שליחות

❖ **המנחה יחלק למשתתפים דפי מקורות בנושא חיים של שליחות (נספח מספר 2) ויקיים דיון בנושא.**

קטעי המקורות המובאים בנספח:

1. "אלוקי", עד שלא נוצרתי", מאת הרב אברהם יצחק הכהן קוק.
2. שליחותו של אדם, מאת הרב סולוביצ'יק.
3. שבילי גבורה, מאת יצחק שדה.
4. מדרש רות רבה: לפי המדרש, אם ראובן, אהרן ובוועז היו יודעים עד כמה מעשיהם ישפיעו על העולם, שהרי נכתבו כי נבואתם נצרכה לדורות, היו מתאמצים פי כמה וכמה.
5. מדרש רבה לפרשת בהעלותך: המדרש מתאר שבצלאל בן אורי הבין את הנחיות הקב"ה לעשיית המנורה, ואילו משה רבנו התקשה להבין הנחיות אלו. הרב בר-שאויל הסביר שמאחר וזו הייתה מצוותו הייעודית של בצלאל, פשוט וטבעי היה לו להבינה.

❖ **דורנו, דור הגאולה, זקוק למידה רבה של אהבת ישראל. פלגים באומה, סכסוכים, פערים תרבותיים ושנאת חנם מרחיקים אותנו מן הגאולה. אחת ממטרות החינוך הממלכתי דתי היא "לחנך לאהבת כלל ישראל ולגילוי אחריות ומעורבות בקהילה":**

1. לדעתכם, האם מוטל עלינו – כציבור דתי-לאומי המאמין שאנו ב"אתחלתא דגאולה" – לראות עצמנו כשליחים למען כלל ישראל ולהרבות באהבת ישראל?
2. האם אנו מקיימים זאת?
3. הציעו דרכים לקידום החינוך לאהבת כלל ישראל ולגילוי אחריות ומעורבות בקהילה.

❖ **המנחה יקרא באוזני המשתתפים את המקור "הים" (נספח מספר 3).**

שאלה לדיון

אנשים רבים מוותרים על שחייה אל האופק, אל מטרה גדולה, ונשארים לדשדש בחוף, בחומר, בקטן. מעטים הממשיכים נגד הזרם. מה נדרש מאדם כדי להמשיך לחתור אל עבר האופק?

❖ **לסיום: מומלץ להשמיע לתלמידים את השיר "יהיה מה שיהיה" או את השיר "אני ואתה נשנה את העולם" (נספח מספר 4).**

נספח מספר 1

סיפור

אחרי עשר שנים

הם הגיעו כולם נרגשים ושמחים, מלווים במשפחותיהם (לחלקם כבר שלושה ילדים), היו שם רבים. דני הספורטאי, מושיקו החברמן הנצחי, דליה השקטה, מירה שתמיד התנדבה לעזור בכל משימה, אייל, יוסי, אלי – כמעט כולם. בידי מושיקו היה הבקבוק ובו הפתקים שטמנו בסוף השמינית, לפני שכל אחד פנה לדרכו בחיים – זה לצבא וזה לישיבה וזו לשירות לאומי. כל אחד כתב אז מה הוא חושב שיהיה בעוד עשר שנים, מה יעשה ובמה יתרום לעם. זה היה בקומז'ץ, אחרי הבגרות האחרונה. דני הקומונר נתן לנו אז שיחת מוטיבציה על החשיבות של התרומה לעם ישראל, על השליחות המונחת על כתפי כל אחד ואחד מאתנו – איש איש, כך אמר, בהתאם לכישרונותיו וליכולתו. והוסיף: עלו והצליחו, אני מאמין בכם. היה זה רגע התעוררות מיוחד. ישבנו מרוכזים בעצמנו, כל אחד בפתק שלו. תחבנו את הפתקים לבקבוק ושכחנו מהם. עשר שנים עברו מאז ישבנו כולנו במעגל, ושוב התכנסנו – כמו אז, רק גדולים יותר, מיושבים יותר. היינו מסוקרנים מעט להיזכר אילו חלומות היו לנו אז, כנערים.

דוד התנדב לפתוח ראשון את הפתק שלו. הוא חלם להיות ר"מ בישיבה תיכונית, היום הוא עורך דין. "דברים השתנו בדרך", אמר. אחריו פתחו כולם את הפתקים, מירי ואהוד, יוסי ואייל, והשוו בין מה שחשבו למה שהם היום. כאלו שחשבו לשרת בקבע מצאו את עצמם מהר מאוד באזרחות, והיו עוד אחרים ששינו תכניות במאה ושמונים מעלות.

האווירה הייתה טובה, היה כיף להיזכר בימים ההם, לראות כמה חלומות התגשמו ומה השתנה... ואז הגענו למושיקו, סוף סוף למושיקו, במושיקו תלו הכול תקוות. הוא היה המנהיג הבלתי-מוכתר של השבט, טיפוס כריזמטי, ראשון לכל משימה. אני זוכר איך הוא ארגן אוטובוס באמצע יום לימודים: "חברה", יורדים לימית להתנגד לנסיגה. לעזוב הכול ולבוא – וכולנו באנו. שנתיים ריכז את הסניף כי לא היה מישהו אחר שייקח את העניינים בידיים, הרים פרויקטים והיה ראשון לכל פעולה. בהיסוס מה פתח מושיקו את הפתק (זאת אני יכול לומר במבט לאחור). היה כתוב שם, באותיות של קידוש לבנה נלהבות של בן נעורים: "אני מושיקו אהיה היכן שעם ישראל יצטרך אותי! בצבא אני רוצה להיות קצין ולהשפיע על חיילי, אגור בעיריית פיתוח כי חשוב לי אופייה החברתי של המדינה..." את השאר אינני זוכר במדויק, אבל נימת הדברים הייתה דומה: לפעול, לעשות, לתקן.

ניכר היה שמושיקו רוצה שיעזבו אותו וימשיכו הלאה, תחת זאת השתררה דממה. כולם הביטו במושיקו – לבוש חליפת עסקים אנינת טעם, כרסו הולכת לפניו, הפלאפון שלו בעמדת הכן לכל קריאה הקשורה בעסקיו הפרטיים המשגשגים. דווקא דני השקט העז להפר את השתיקה ולשאול: "נו, מושיקו, קצונה, עיריית פיתוח – לאן הלכו האידיאלים? רק לפני כמה דקות, בכניסה, סיפרת כיצד השגת פטור ממילואים, מה נשאר מהפתק? האומנם רק חלום?"

"עזבו", אמר מושיקו בחיוך מאולץ, "היינו ילדים אז, מה הבנו מהחיים, היינו תמימים, חשבנו שהעולם הוא חלום ושאוכל לשנות אותו. החיים משנים ת'בן-אדם, אי-אפשר להישאר כל החיים בגיל 18. היום אני מסודר וזה מה שחשוב, אידיאלים זה טוב כשצעירים."

היו שהגיבו על דברי מושיקו בהסכמה, בבדיחות. היו שהביעו התמרמרות קלה. אך בסך הכול, העניין הוחלק, הערב נמשך. אינני יודע מה חשב מושיקו באותו ערב על השינויים שעבר במהלך עשר שנים.

נספח מספר 2

דפי מקורות

**האומנם?
האם ביררנו מהי
שליחותינו בעולם?
האם אנחנו
"כדאיים" עכשיו?**

**"אלוהי, עד שלא נוצרתי
איני כדאי, ועכשיו שנוצרתי,
כאילו לא נוצרתי"**

לפני שנוצרתי, כל אותו הזמן הבלתי מוגבל שמעולם עד שנוצרתי, ודאי לא היה דבר בעולם שהיה צריך לי. כי אם הייתי חסר בשביל איזו תכלית והשלמה, הייתי נוצר. וכיוון שלא נוצרתי עד אותו הזמן, הוא אות שלא הייתי כדאי עד אז להיבראות. אילו הייתי מייחד מעשיי עכשיו אל תכלית בריאתי, הנני עכשיו כדאי. אבל כיוון שאין מעשיי מכוונים לטוב התכליתי, הרי לא הגעתי אל תכלית בריאתי. ואיני עדיין כדאי, כמו קודם לכן.

הראי"ה, **עולת ראייה** ב, תפילת יום כיפור, אחרי הווידוי

שליחותו של האדם

את העובדה שמישהו חי בזמן מסוים, בתקופה מוגדרת ובמקום מוגדר, ולא נולד בתקופה אחרת ובנסיבות אחרות, נוכל להבין רק אם נקבל את עצם הרעיון בדבר שליחותו של האדם. ההשגחה יודעת היכן וכיצד יכול הפרט היחיד, על חסרונותיו וכוחות הנפש האצורים בו, לקיים את שליחותו. באילו נסיבות ותנאים ובאיזו חברה יהא זה בכוחו של האדם למלא את שליחותו. בורא העולם פועל בהתאם להלכה האומרת כי לא ייתכן למנות שליח כדי לבצע תפקיד שהוא למעלה מכוחותיו של שליח. זו שליחות שאי אפשר לקיימה והיא מחוסרת כל ערך. מאחר שאם ממנים אדם למלא שליחות, מן הראוי ליתן לו גם את היכולת לפעול כשליח. משום כך נברא היחיד בתקופה ובמקום שבהם יוכל לקיים את פעולתו לשם מילוי שליחותו.

הרב סולובצ'יק, ימי זיכרון

**האם גם אתם
מרגישים כי בורא
עולם נותן לאדם
שליחות כפי כוחו?**

גבורה = הקרבה = שליחות
האם אתם מקבלים נוסחה זו?
כיצד אפשר לקיים זאת בחיי היומיום?

שבילי הגבורה

הגבורה אינה פסגה. היא דרך העפלה, דרך שאין בה קפיצות. גם בה, כבכל דרך, יש הסתעפויות, עתים ההסתעפות מוליכה למטה. דרך הגבורה הצרופה היא זו המוליכה כל הזמן בכיוון אחד - אל ראש ההר. ננסה, איפה, להאיר לעצמנו את הדרך, כי יש בה סכנת ירידה וטעויות. נקדים ונאמר: היסוד שבגבורה אינו האומץ, אלא הנכונות להקרבה עצמית. לאומץ שבגבורה יכול להגיע גם האיש המפחד, אם חזקה בו נכונות ההקרבה. הגבורה האמתית מתגלה גם בחולין של יומיום. אנו רגילים לייחס את מושג הגבורה לצבאיות מסיבה מובנת: מהלוחם נדרשת הסכמה למפרע להקרבה מקסימלית, לקרבן חיים. אך אין זו הדרך היחידה. אפשר זו דרך המלך של הגבורה. אולם למעלה מוליכים אלפי שבילים. הגבורה היא קודם כול מידה מוסרית. הגבורה שהיא הקרבה אינה אכזרית ביסודה. היא אינה המתאכזרת. זו היא הצורה הנעלה ביותר של השירות. ביסודה היא אהבת הזולת. דרכה האנושית ביותר של הגבורה היא השליחות. יש העושה למען הכלל, ופעולתו משתבשת ביסודות זרים, כמו יהירות, סיפוק יצרים, רצון להשתלטות, אנוכיות קיבוצית של קבוצה קטנה. ואז מופיעים גם הסימנים החיצוניים: פגיעות בבלתי-אשמים, אכזריות מיוחדת, אי-ניקיון בבחירת האמצעים, אי-הערכת החיים. לא כן השליח הפועל רק בשם שולחיו ולמען שולחיו ובמידה שזה נחוץ לשולחיו. רוחב הבסיס קובע את גובה הפסגה... הקרבה איננה התבטלות. אין היא מבקשת את טשטוש עצמיותו של האיש, רק אדם שיש לו הרבה יכול לתת הרבה. באישיות הדלה אין כל טובה לכלל. ארצנו תדרוש כוח הקרבה רב מן הנוער שלה. משום כך נחוץ לה נוער עשיר רוח, צמא חיים ואושר ונכון להקריב את אושרו ואת חייו.

(**"ישראלי הגבורה"** יצחק נעדה מיימד ומפקד הפלמ"ח)

מה אנו יכולים ללמוד מראובן,
מאהרון ומבועז ביחס לקיום
מצוות וביחס לכל מעשינו?

אמר רבי יצחק בר מריון: בא הכתוב ללמדך שאם אדם עושה מצווה, יעשנה בלבב שלם. שאילו היה **ראובן** יודע שהקב"ה מכתیب עליו "וישמע ראובן ויצילהו מידם" (בראשית לז, כא) – בכתפו היה מוליכו אצל אביו. ואילו היה יודע **אהרן** שהקב"ה מכתیب עליו "הנה הוא יוצא לקראתך [וראך ושמח בלבו]" (שמות ד, יד) – בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו. ואילו היה יודע **בועז** שהקב"ה מכתیب עליו "ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותותר" (רות ב, יד) – עגלות מפוטמות היה מאכילה. רבי כהן ורבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי: לשעבר היה אדם עושה מצווה, והנביא כותבה, ועכשיו כשאדם עושה מצווה מי כותבה? אליהו כותבה, ומלך המשיח והקדוש ב"ה חותם על ידיהם, הדא הוא דכתיב "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו [ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו]" (מלאכי ג, טז).

רות רבה ה

משה רבנו התקשה, ואחרים

הצליחו?!

האם נתקלתם במקרה דומה?

מה אפשר להסיק מכך בנוגע

לשליחות?

הצלחת הייעוד לבעל הייעוד

שאמר לו הקב"ה למשה (שמות כ"ה): "ועשית מנורת זהב טהור".

אמר לו: כיצד נעשה אותה?

אמר לו: "מקשה תיעשה המנורה", ואף על פי כן, נתקשה משה וירד ושכח.

עלה ואמר: ריבוני, שכחתי אותה. הראה לו למשה ועוד נתקשה בה.

אמר לו: "וראה ועשה", עד שנטל מטבע של אש והראה לו עשייתה, ואף על פי כן

נתקשה על משה.

אמר לו הקדוש ברוך הוא: לך אצל בצלאל והוא יעשה אותה ואמר לבצלאל, מיד עשאה.

התחיל תמה ואמר: אני כמה פעמים הראה לי הקב"ה ונתקשיתי לעשותה, ואת שלא

ראית עשית מדעתך? (במדבר רבה לפרשת בהעלותך טו)

לכאורה פלא: משה לומד – ושוכח ומתקשה!...

וחוזר להר ומראין לו – ועדיין הוא מתקשה!...

ומניין זו השכחה שבכאן, ומניין הקשיים בתפיסה ובביצוע?

אך אולי כך יש להבין:

מצווה זו, עשיית המנורה, נועדה לבצלאל, ולכן לא היו אצלו כל קשיים.

הוא ראה ותפס. ולא שכח ולא נתקשה. אך כיוון שמצווה זו לא נועדה למשה, לכן אירע לו

מה שאירע – על כל המתמיה שבדבר.

לבעל הייעוד ניתן הכול מן השמים לשם הצלחת ייעודו – אם הוא זוכה לכך.

ומסוגל הוא אז גם לגבור על קשיים שגדול בהרבה ממנו לא יתגבר עליהם לגבי ייעוד זה

– שאינו שלו.

אל יאמר אדם: דבר שנתקשה בו אותו גדול, כיצד אוכל אני לעמוד בו.

אלא כך יאמר: אם עליי הוטלה השליחות, הרי שאוכל לעמוד בה ולהצליח הצלחה מלאה.

הרב בר-שאול, ריח מים, עמוד 80-81

■ נספח מספר 3

הים

אנחנו רוצים לספר לכם קצת על הים, אתם מכירים אותו מבעד לדגל הלבן ומבעד לדגל האדום ומבעד לדגל השחור. אבל אתם לא מכירים את הים מבפנים.

החיים בכללותם הם ים, ולים הזה, כמו לכל ים אחר, יש חוף, ולים הזה, כמו לכל ים אחר, יש אופק, ובני אדם – תחילתם על החוף ומגמתם האופק.

והאופק מאיר בזהרורי פלא, קסמיו מרמזים: בואו אליי בני האדם, אני רז הרזים, מכסה לעתיק יומין. אבל בני האדם אינם מעיזים. הם חולמים חלומות ופחדים להגשים, עד שהחלומות נשכחים, מפני שהחיים הם ים, והדרך אל האופק רצופה מערבולות. ועל החוף, משכן בני האדם, מרביתם על כל פנים, גם שם מערבולות, מערבולות חול ואבק, מערבולות מחנק, מערבולות מאבק, והוא חודר לעיניים ואוטמן וסותמן.

והאופק נחנק, והאופק נשחק, כמו החלום, חלום ילדות שאין לו פתרון, שאין לו הגשמה ושאין לו פדיון, אולי יגשימו בניי, אומרים בני אדמחוף, אולי הדור הבא יגיע לשם... ונולדים על החוף ילדים, והילדים עומדים על החוף, והאופק קורץ וקורא לעברם: בואו אליי, ילדים, שחו אליי, הגיעו עדיי, אבל מיד נשמעת גערה מרה: זהירות, מערבולות, זהירות סערה קרבה!!! כל כך פחדים בני אדמחוף מבבואת טעותם.

וכך הם משיבים לשאלות הילדים: אה, האופק, אנחנו ראינו אותו פעם. יש דבר כזה? כן? נכון? אתם רואים? א - ה! חכו, תגדלו, גם אתם תשכחו, יותר לא תראו, שאלה של גיל, שאלה של תרגיל, שאלה של מה שהעין רואה. החלום? א -ה! החלום יתגשם בחוף. במטר מרובע.

אבל ישנם ילדים שטרם סימא החוף את עיניהם – והם נכנסים לגלים, הם שוחים רחוק. תראו, משוגעים, מזעקות הבריות, אנחנו הרוב ועל כן תמיד אנחנו צודקים, שאלה של הצבעה, שאלה של מה שהעין רואה. דגל שחור – הם צועקים – מערבולות – הם צועקים על משכבם בלילות את פחדם.

אבל אותם שנכנסים אל תוך הגלים, בתוך הזרמים, בתוך מערבולות, הם לומדים את רזי הרזים, שאם תיכנע, תתבטל לכוחות העזים המושכים לאבדן – יזרקו זרמים אל הקצף החי. וממצולה למצולה – משתפר כושר החתירה, כושר הנשימה, אומץ הנשמה, ואלי אופק, תמיד, תמיד, נמשכת המגמה. ומלח הים יצרוב וישטוף וינקה מזוועת החופים, מסימא הרובים, והחלומות ישובו, יגדלון, יתעצמו, יתגשמו.

(נוב, אילן, שברי אופק)

נספח 4

■ נספח מספר 4

אני ואתה / אריק איינשטיין

אני ואתה נשנה את העולם,
אני ואתה, אז יבואו כבר כולם,
אמרו את זה קודם, לפניי,
לא משנה – אני ואתה נשנה את
העולם..

מילות השיר:

<http://shironet.mako.co.il/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=166&wrkid=400>

קישור לסרטון:

<https://www.youtube.com/watch?v=wXob-S9Jk3I>

בגלל הרוח / מיכה שטרית

אני, את והאל שלצדי
עוד ננצח,
לא בגלל הכוח,
רק בגלל הרוח
הנושבת בגבי.
רק בגלל הרוח,
בתוכי, במוחי, בנשמתי

מילות השיר:

<http://shironet.mako.co.il/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=966&wrkid=542>

קישור לסרטון:

<https://www.youtube.com/watch?v=7eAD0RgToLU>

הפעלה מספר 5

הנני

בין אדם לארצו ולמדינתו

וְאֶשְׁמַע אֶת קוֹל אֲדֹנָי אֲמַר אֶת מִי אֶשְׁלַח וּמִי יֵלֶךְ לָנוּ וְאֲמַר הֲנִי שְׁלַחְנִי
(ישעיהו ו, ח)

רציונל

מסירות הנפש הישראלית, הצורך לקיים ייעוד מסוים והרצון לחיות חיים בעלי משמעות, טבועה בהווה שלנו והיא ירושה לנו מאברהם אבינו, בחזקת "מעשה אבות סימן לבנים". חזון החמ"ד הוא לחנך תלמידים לאהבת כלל ישראל, לגילוי אחריות ומעורבות בקהילה, לאהבת הארץ ולגילוי אחריות לעתידה ונכונות לפעול למענה. השאיפה לשנות, להשפיע ולתת, והיכולת לעשות זאת אינן נחלתם של מנהיגים גדולים בלבד, אלא של כל יחיד ויחיד המאמין בעצמו ובדרכו. השאיפה אל דבר מה שהוא מעבר לצורכי היומיום והגשמת השאיפה הזו הן הגשמת האידיאל התורני-אלוקי בעולם החומרי. בהפעלה זו, המשתתפים יתוודעו לאנשים גדולים שחוללו שינוי בעולם. בהנחה ובאמונה שמפגש עם עוצמות גדולות יוצר רצון לגדול.

מטרות

1. לעודד את המשתתפים להכיר במחויבותם לכלל ישראל, לארץ ישראל ולמדינת ישראל ובאחריותם להם.
2. להציג בפני המשתתפים מגוון אישים שחייהם הם חיים של שליחות, של "הנני".
3. להביא למודעות המשתתפים כי ביכולתם לחיות חיים של שליחות למען המשפחה, למען הקהילה ולמען האומה.
4. לעודד את המשתתפים להגדיר יעדי שליחות ברי-השגה.

עזרים

- ❖ נספח מספר 1: שבעה סיפורי "הנני", סיפור שונה לכל קבוצה.
- ❖ נספח מספר 2: שישה שלטים בגודל A3: "הנני...".
- ❖ נספח מספר 3: "עשה אותי כלי לשליחותך", דף מקורות – כמספר המשתתפים.
- ❖ נספח מספר 4: השיר "עשה אותי כלי לשליחותך" כ"צופר" – כמספר המשתתפים.
- ❖ פנקס ועט לכל משתתף.

מהלך הפעילות

שלב א', קבוצתי: הנני

המנחה יחלק את המשתתפים לקבוצות בנות 3-4 משתתפים וייתן לכל קבוצה סיפור "הנני" שונה (נספח מספר 1).

הערה: יש להתאים את הסיפור לקבוצה, אפשר להוסיף סיפורים נוספים.
רשימת הסיפורים:

1. אימא אני הולך.
 2. מכתבו של גדי עזרא הי"ד לחברתו גלית.
 3. אם תרצו אין זו אגדה.
 4. קרב הבלימה במלחמת יום הכיפורים.
 5. רבי עקיבא.
 6. הרב נריה – אבי מוסדות בני עקיבא.
 7. סיפורו של מרדכי אנילביץ'.
- * אפשר ורצוי להוסיף סיפורים שונים על אישים המוכרים למשתתפים.

שאלות

- אילו קשיים עמדו בפני גיבור הסיפור?
- מהו מקור כוחו?
- מה הביא אותו לעשות את שעשה?
- במה הוא השפיע על העם ועל המדינה?
- מה היית אתה עושה במצבו? (ביחס לסיפורים שבהם השאלה רלוונטית)

שלב ב', במליאה: שליחות לעומת בינוניות

נציגי הקבוצות יתארו בקצרה את הדמות ואת מעשיה וישתפו את המליאה בנושא אחד שעלה בדיון שקיימו בקבוצה.

המנחה יזכיר למשתתפים את הסיפורים שהובאו בהפעלה מספר 2 (למה לשאוף ליותר) על אנשים שבחרו לחיות בבינוניות.

שאלה לדיון: לאחר ששמעתם את הסיפורים השונים שבהם עסקו הקבוצות בפעילות זו, מה הייתם רוצים לומר לנערים ולנערות שבחרו לחיות בבינוניות: לנערה שלא רצתה לגשת לבגרות ברמה של חמש יחידות כי לא בא לה להתאמץ, לנער שהסתפק בחיים של בינוניות והיה אדיש לכל אתגר, לנער או לנערה שלא עשו כלום במהלך החופשה הגדולה.

שלב ג', במליאה: נכונות לעשייה

- המנחה יתלה על קירות החדר שלטים (נספח מספר 2):
- המנחה יחלק לכל משתתף פנקס שעליו הכותרת: "מעורבות חברתית ואחריות אישית לפי חזון החמ"ד".
- המנחה יבקש מן המשתתפים לרשום התייחסות לכל אחד מן השלטים – לכל שלט בעמוד נפרד.
- חזון החמ"ד עוסק רבות באחריות האישית אשר יש לכולנו כלפי עם ישראל, כלפי ארץ ישראל וכלפי מדינת ישראל.
- המנחה יקרא באוזני המשתתפים את הפסקות בחזון החמ"ד הקוראות לקבלת אחריות אישית ויבקש מן המשתתפים להתבונן בשלטים פעם נוספת ולברר עם עצמם איזו מידה של אחריות הם מקבלים על עצמם ביחס לכל אחת מן המשימות הרשומות בשלטים, וכן לרשום מעשים שיבטאו אחריות אישית זו.
- המנחה יבקש מכמה משתתפים לשתף את המליאה ברעיונות ובמחשבות שעלו בהם במהלך העיון בשלטים השונים.

שלב ד', אישי במליאה: עשה אותי כלי לשליחותך

לימוד משותף בדף המקורות "עשה אותי כלי לשליחותך" (נספח 3)

1. על מסירות הנפש הישראלית, מאת הרב פילבר.
2. "ויאמר הנני", מאת הרב בר-שאול.
3. מדינה ולה רמטכ"ל בן 32.
4. האדם מחפש משמעות, ויקטור פרנקל.

סיום

❖ מומלץ להשמיע את השיר: "אנא, אלי, עשה אותי כלי לשליחותך" (נספח 3 – אפשר לחלק כ"צ'ופר").

❖ המנחה יערוך סבב בין המשתתפים ויבקש מכל משתתף להשלים אחד מההיגדים:

- אני מקבל על עצמי...
- אני יכול...
- אני מתקדם ב...
- הנני... (למשימה מוגדרת)

סיפורי "הנני"

אם תרצו אין זו אגדה

בנימין-זאב הרצל נולד בשניים במאי 1860, בבודפשט שבהונגריה, להוריו ז'נט ויעקב. הוא גדל בבית אמיד, קיבל חינוך יהודי בסיסי וחונך ברוח תנועת ההשכלה – שרווחה בקרב יהודי מרכז אירופה באותה תקופה. לאחר מותה הפתאומי של אחותו פאולינה ב-1878, עבר הרצל עם הוריו לווינה שבאוסטריה, שם קיבל, בשנת 1884, תואר ד"ר למשפטים. הוא עבד במשך תקופה קצרה במקצוע זה בווינה ובזלצבורג, אך לאחר שנה, הוא החליט להתמסר לאהבתו הגדולה – הכתיבה. בשנת 1891, היה הרצל לכתב בפריז של העיתון הווינאי החשוב "נױֶה פֶּרְנִיֶה פֶּרְסֶה". במהלך עבודתו, הוא נחשף לאווירה האנטישמית ההולכת ומתגברת בצרפת, והשאלה היהודית העיקה עליו יותר ויותר. הוא חיפש דרכים שונות להתמודד עמה. בשלב מסוים, הוא שקל לפעול למען התנצרות המונית של יהודים בני הדור הצעיר ובכך לפתור אחת ולתמיד את הבעיה היהודית, אך עד מהרה הוא ויתר על רעיון זה.

בשנת 1894, נכח הרצל במשפטו של אלפרד דרייפוס, קצין בצבא הצרפתי, יהודי מתבולל, שהואשם בבגידה על לא עוול בכפו, והזדעזע מקריאת ההמון הפריזאי: "מוות ליהודים!". אווירה אנטישמית זו הוליכה את הרצל לאפיקי מחשבה חדשים. הרצל החל להבין שהשאלה היהודית מחייבת פתרון לאומי ופוליטי. הוא סבר שרק הקמת מדינה לעם היהודי תפתור את מצוקת היהודים ותעלים את האנטישמיות.

את חזונו הציוני החדש במלואו הוא הציג בחיבורו "מדינת היהודים", שהתפרסם בפברואר 1896. החוברת עוררה ויכוח סוער. האליטה המשכילה דחתה את תכניתו של הרצל, הן בטעמים אידאולוגיים הן בטעמים מעשיים. לעומתה, ההמונים היהודים אימצו את רעיונותיו וראו בו משה רבנו מודרני.

הרעיון הציוני כבש את הרצל. הוא ניהל מגעים דיפלומטיים להפצת תכניתו ולהשגת צ'רטר (זיכיון) מאת הסולטן העות'מני ליישוב יהודים בארץ ישראל). בניגוד לאישים אחרים בתנועה הציונית, ייחס הרצל חשיבות רבה להכרה בינלאומית ומשפטית בזכויות העם היהודי על ארץ ישראל קודם לתחילת ההתיישבות המעשית. ראייה זו הייתה בסיסו הרעיוני של זרם הציונות המדינית – שהרצל עמד בראשו. בשנת 1897, כינס הרצל את הקונגרס הציוני הראשון בבאזל שבשווייץ, שם הוקמה ההסתדרות הציונית העולמית, והרצל נבחר לנשיאה. בשנה זו, הוא ייסד את עיתונו הציוני "די וולט" בווינה. בשל פעילותו הרבה בתנועה הציונית, לא הקדיש הרצל זמן או כסף למשפחתו, שהייתה זקוקה לו.

בקונגרס הציוני השישי, ב-1903, העלה הרצל את "תכנית אוגנדה" – הצעה ליישוב יהודים באוגנדה. בשל התנגדות קשה לרעיונו, עמדה התנועה הציונית בפני סכנת פילוג, וכדי למנוע את הפיצול, מיהר הרצל להכריז כי הוא העלה את ההצעה כפתרון זמני בלבד. פרשת אוגנדה שברה, במידה רבה, את רוחו של הרצל. אמנם הוא המשיך בעשייתו הציונית: נפגש עם מנהיגים בעולם ופעל לקידום התנועה הציונית, אך מצב בריאותו התדרדר.

הרצל לא זכה לראות את חזונו מתגשם. הוא נפטר בשלושה ביולי 1904 (כ' בתמוז תרס"ד) והובא לקבורה בווינה בלווייה רבת משתתפים. כבקשתו בצוואתו, לאחר הקמת מדינת ישראל, באוגוסט 1949, הועברו עצמותיו של הרצל לירושלים ונקברו בהר הרצל – הנקרא על שמו.

מעובד על פי מקורות שונים ברשת

❖ אילו קשיים עמדו בפני הרצל?

❖ מהו מקור כוחו?

❖ מה הביא אותו לעשות את שעשה?

❖ במה הוא השפיע על העם ועל המדינה?

אימא, אני הולך!

אימא, אני הולך! אל תנסי לעצרני כי הלוך אלך!

רב לי לחבק ידיים! נקראתי, ואני הולך!

רואה אני אותך מזילה דמעה, מוחה עיניים בשולי סינר, כי תלית בי מבחר תקוותיך, לילות ללא שינה הקדשת לי, סעדתיני, גידלתיני, טיפחתיני וקיווית כי אשיב לך גמולך בסעד לעת זקנה, בהיותי על ירך, תומכך הנאמן. רוצה היית לראותני גדול ונערץ, ידוע ומפורסם.

מבין אני ללבך, אך המציאות אכזרית היא, לא תדע רחם: מיליוני הנשחטים, רבבות הכמהים, צמאי המולדת, אליי יישאו את עיניהם המצפות בדומי, ואיך אשא אליהם את עיני אם לצו עיניהם הכלות לא אשמע?!

זה צו הדורות הנישא אליי במבטם התובע, איך אשאר לשבת שאנן ושלו, בצל קורת בית חם ואם אוהבת, אם הם יתהלכו עירומים ויחפים, קופאים בכפור ובשלג?

אל תנסי לעצרני ב"כבד את אביך ואת אמך".

קדוש הצו, אך צו האומה, צו הדור הכמה לגאולה – קדוש ממנו.

שומע אני אותך אומרת "אכזר הוא הבן".

לא, אימא, לא אכזר הוא הבן, החיים אכזריים הם, לא ידעו רחם. הם קוראים, הם תובעים בחוזקה: "לך, אין לסגת אחור!"

אומרת את כך: "רבים הם – ילכו אחרים!"

לא, אימא, הן ידעת יפה כי מעטים נשארו, ועל שכם כל אחד מוטלים תפקידים של שלושה, תפקיד קדוש ויקר,

אשר אין קדוש ויקר הימנו: לבנות מולדת לעם רווי וסחוף, מעונה ורצוף, בגופו ובנפשו, להכין מקלט לשרידים

אחרונים, אלה אודים מוצלים מאש, שארית הניצולים מהשרפה הגדולה אשר שרף ה'...

ואין להשתמט מן המשימה ואין לברוח מן המערכה כי יקר כל אחד במערכה הגדולה, הכבדה, מערכת עם הנאבק על חירותו ועל מולדתו:

אימא, אני הולך, אל תנסי לעצרני, כי הלוך אלך, נסי להביני, אימא, אמציתי אל לבך, תניני ואציעה אל תהום עיניך, ואדלה מתוכן כוח ועוז לימים יבואו –

ואלך!!!

יאיר (אהרוני) - תש"ח, חבר גרעין ו' – בני עקיבא

❖ אילו קשיים עמדו בפני כותב המכתב?

❖ מהו מקור כוחו?

❖ מה הביא אותו לעשות את שעשה?

❖ במה הוא השפיע על העם ועל המדינה?

❖ מה היית עושה במקומו?

ט"ז באדר ה'תשס"ב

בס"ד
גלית שלי יקרה,

אם המכתב הזה יגיע אליך, סימן שקרה לי משהו.

היום בבוקר קיבלנו הודעה שהמבצע המתוכנן מאתמול יתבצע בעז"ה היום...

אהובה שלי, אני מרגיש שמצד אחד אין דבר שאני רוצה בעולם יותר מלהיות אתך, לאהוב אותך ולהקים אתך בית ומשפחה, אבל מצד שני אין דבר שאני רוצה יותר מלצאת למבצע הזה ולהכות את הנבלים האלה מכה כזו גדולה כדי שלא יחשבו אפילו לעשות עוד פיגוע או אירוע חבלני ויקחו בחשבון שכל פעם שיעשו זאת נכה אותם במקום הכי כואב שיכול להיות, ונהיה מוכנים לשלם את המחיר.

אני מוכן להיות המחיר הזה.

אל תכעסי עלי אהובתי, אבל ברגעים כאלה, הרגש הכלל-ישראלי שלך הוא זה שאמור להוליך אותך, ועליך להלום ברשעה כאילו אין לך חיים פרטיים. "בצבאות דוד היו נותנים גט כריתות לפני יציאה למלחמה" (תסתכלי ב"לאמונת עתנו" חלק ד')... חמודה, אל תשכחי – הכול לטובה, ואם זה מה שבחר רבוש"ע אז זה מה שצריך להיות. לנו נשאר רק לקבל זאת באהבה. אני אוהב אותך ותמיד אוהב אותך ותדעי שהדבר שנמצא לי בראש תמיד זו רק את, גם ברגעים האלה וגם, אני בטוח, שברגע שיקרה לי מה שיקרה, את תהיי הדבר האחרון שעליו אחשוב, ואפרד מהעולם בידיעה שהייתי הכי מאושר שיכול להיות, וזה בזכותך.

תחשבי על זה שהפכת אותי לשמח ולמאושר שבאדם והבאת אותי להשגות שכל חיי רק חלמתי להגיע אליהם.

אני אוהב אותך יקירה ומודה לך על כל הטוב והאושר שהשפעת עלי בזמן שהיינו ביחד. בעצם לא היינו ביחד, אלא אנחנו תמיד יחד גם מלפני שבאנו לעולם וגם לאחר שנפרדנו ממנו אנחנו יחד.

תזכרי את זה, יקרה, שתמיד תמיד אנו יחד, הרי שורש נשמתנו יחד.

"כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד" – הכול לטובה, גם זה. אני מבטיח לך שאיפה שאני נמצא זהו המקום הנפלא ביותר שקיים, אני לא סובל ולא מצטער, הצער היחיד שלי הוא על הצער שייגרם למי שנשאר – לך ולמשפחה ולחברים. תפיצי את הבשורה, יקרה – "אין יאוש" – תמיד להיות בשמחה".

זה מה שאני מבקש ממך, גם אם זה קשה.

גדי

(סמ"ר גד-יצחק (גדי) עזרא נפל בקרב בג'נין במהלך מבצע "חומת מגן" בכ"ב בניסן תשס"ב)

❖ אילו קשיים עמדו בפני כותב המכתב?

❖ מהו מקור כוחו?

❖ מה הביא אותו לעשות את שעשה?

❖ במה הוא השפיע על העם ועל המדינה?

❖ מה היית עושה במקומו?

קרב הבלימה במלחמת יום הכיפורים

אביגדור קהלני, איש שהיה לאגדה מהלכת, איש שידע מאבקים קשים לא-מעטים בחייו ושהשתתף בקרבות שריון קשים. קהלני הוא מהלוחמים הראשונים של גדוד טנקי הפטון הראשון בצה"ל, גדוד 79. במלחמת ששת הימים, שירת כמפקד פלוגה ונפצע קשה מאוד – סבל מכוויות בכ-60 אחוזים משטח גופו – והיה מאושפז עקב כך בבית חולים קרוב לשנה.

קהלני סיפר: לאחר הפציעה במלחמת ששת הימים, הייתי קרוב לשנה בבית חולים והורידו לי את הפרופיל ל-31. הציעו לי תפקיד מטה, ולא הסכמתי. ביקשתי ללכת ללמוד שנה ואז חזרתי. משהו קינן לי בפנים – ההחלטה לחזור לטנקים.

סא"ל אביגדור קהלני פיקד על גדוד טנקים בקרבות מלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן. במשך ארבעת ימי הבלימה, עד 9 באוקטובר 1973, פעל בגזרת קוניטרה והר חרמונית. ב-9 באוקטובר 1973, גדל מספר המפקדים והטנקים שנפגעו ברמת הגולן, והאויב הסורי כבש חלק מהעמדות והגיע למרחק של עשרות מטרים בלבד מכוחותינו. סא"ל אביגדור קהלני נשלח מאזור אחר של הגזרה, בראש קומץ טנקים, להחליף יחידה אשר נלחמה כל הלילה ונאלצה למלא תחמושת ולהתארגן מחדש. הוא מונה למפקד הגזרה והוטל עליו לפקד על שארית הטנקים שנותרה באזור. סא"ל קהלני נע בראש הכוח. הוא ראה ארבעה טנקים סורים במרחק של כמה עשרות מטרים והשמידם. אז ארגן את כל הטנקים שנשארו בגזרה, ואשר היו שייכים ליחידות שונות, וזאת תחת לחץ רצוף מצד האויב ובזמן התקדמות הכוח הסורי, שהיה בעדיפות מכרעת.

סא"ל קהלני, במנהיגותו ובאישיותו, נתן דוגמה אישית לחייליו, שהיו על סף שבירה. הוא הסתער ראשון, עם עוד אחד מהמפקדים הכפופים לו, על האויב הסורי. הכוח כולו נע אחריו והצליח לכבוש מחדש את העמדות מידי הסורים – עמדות שולטות שהיו מפתח לגזרה כולה.

על מעשה זה, הוענק לו עיטור הגבורה לפי חוק העיטורים בצבא ההגנה לישראל.

לאחר מלחמת יום הכיפורים, מונה קהלני לתפקידי פיקוד שונים וסיים את שירותו הצבאי, בשנת 1989, בדרגת תת-אלוף.

מעובד על פי מקורות שונים ברשת

❖ אילו קשיים עמדו בפני אביגדור קהלני?

❖ מהו מקור כוחו?

❖ מה הביא אותו לעשות את שעשה?

❖ במה הוא השפיע על העם ועל המדינה?

❖ מה היית עושה במקומו?

רבי עקיבא

עד גיל ארבעים, היה רבי עקיבא רועה צאן של כלבא שבוע.

בגיל ארבעים, נישאו רבי עקיבא ורחל, בתו של כלבא שבוע, ורבי עקיבא החל ללמוד תורה.

אביה של רחל הדיר אותה מנכסיו, ובני הזוג התגוררו במתבן בעוני רב. חז"ל מתארים את קשיי הפרנסה שבהם היה נתון רבי עקיבא:

"בכל יום ויום היה מביא חבילה של עצים, חציה מוכר ומתפרנס וחציה מתקשט בה. עמדו עליו שכניו ואמרו לו: עקיבא אבדתנו בעשן, מכור אותן לנו וטול שמן בדמיהן ושנה לאור הנר, אמר להם: הרבה סיפוקים אני מסתפק בהן, אחד שאני שונה בהן ואחד שאני מתחמם כנגדן, ואחד שאני יכול לישן עליהם."

ארבעים שנה למד ר' עקיבא תורה והיה לאחד מגדולי החכמים בדורו. למרות זאת, נשאר קרוב לפשוטי העם וקירב אותם לתורה. הוא הקים ישיבה בבני-ברק והעמיד דורות של תלמידים. רבי עקיבא היה גם חבר בסנהדרין, שישבה ביבנה. הוא החל בסידור התורה שבעל פה, ועל כן הוא מכונה "אבי המשנה".

כל חייו של רבי עקיבא היו לקידוש השם: כל קושי שעבר עליו הוא היה מפרשו לטובה. הוא היה אומר: "כל מה שעושה הקב"ה, לטובה עושה" (ברכות ס ע"ב). כאשר רבי עקיבא וחבריו ראו שועל יוצא מבית קדשי הקדשים החרב, געו חבריו של רבי עקיבא בבכייה על החורבן, והוא שחק מפני שראה לנגד עיניו את הגאולה העתידה (סוף מסכת מכות).

לרבי עקיבא היה חלק מרכזי במרד בר-כוכבא. הוא השתייך לחכמים הקנאים שציידו בהתנגדות אקטיבית לאימפריה הרומית, כמו תלמידו רבי שמעון בר-יוחאי, שגינה את הרומאים וברח מפניהם למערה בפקיעין. רבי עקיבא ראה במנהיג הקנאים הגדול, שמעון בר-כוכבא, משיח שעתיד לגאול את ישראל, וקרא עליו את הפסוק "דרך כוכב מיעקב".

"ואהבת את ה' אלוהיך..." – רבי עקיבא אומר: 'בכל נפשך' – אפילו נוטל את נפשך. תנו רבנן: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה... אמרו: לא היו ימים מועטים עד שתפסוהו לרבי עקיבא וחבשוהו בבית האסורים... בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה, זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה – "בכל נפשך", אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: מתי יבוא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד. אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: זו תורה וזו שכרה? יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא."

מעובד על פי מקורות שונים ברשת

- ❖ אילו קשיים עמדו בפני רבי עקיבא?
- ❖ מהו מקור כוחו?
- ❖ מה הביא אותו לעשות את שעשה?
- ❖ במה הוא השפיע על עם ישראל?

הרב נריה – אבי מוסדות בני עקיבא

משה-צבי מנקין (נריה) נולד בכ"א בשבט תרע"ג בפולין, וכבר בצעירותו למד תורה במסירות נפש. הוא עלה לארץ ישראל בשנת ה'תר"צ (1930) בעקבות בקשה מטעם ישיבת "מרכז הרב" בירושלים. הרב משה-צבי נקשר מיד לרב אברהם-יצחק הכהן-קוק ולבנו, הרב צבי-יהודה הכהן-קוק. הוא המשיך בלימודיו בסמינר למורים "מזרחי" ובישיבת "מרכז הרב" והוסמך לרבנות. כרבים מתלמידי הרב קוק, פנה אף הוא להגשמה בציבוריות הישראלית, ברוחו ובחזונו של רבו.

הרב נריה נמנה על ראשי תנועת הנוער הדתי בני עקיבא והיה מנהיגה הרוחני של התנועה שנים רבות. הוא ערך את ביטאון התנועה, "זרעים", וכתב כמה שירי תנועה, בהם אף המנון התנועה. כתב שירים גם על עניינים אחרים, כמו: ירושלים, חטיבה 7, השואה ושירים אישיים.

בשנת 1940, חרף התנגדויות בתוך תנועתו, ייסד את ישיבת בני עקיבא הראשונה במושב העובדים הדתי כפר-הרא"ה. ישיבה זו הייתה הישיבה הראשונה ששילבה בין עבודת אדמה ולימודי קודש. הרב נריה כיהן בה כראש ישיבה וכמורה לתלמוד ולמחשבת ישראל. לימים, עקב דרישת ההורים ובעידודו של שותפו לראשות הישיבה, הרב אברהם צוקרמן, הוכנסו לישיבה לימודי תיכון על חשבון עבודת הכפיים. בעקבות ייסוד ישיבת בני עקיבא כפר-הרא"ה, יזם הרב נריה את הקמתן של ישיבות בני עקיבא נוספות בכל רחבי הארץ, וכך הייתה הישיבה בכפר-הרא"ה לאם ישיבות בני עקיבא. בעקבות הקמת הישיבות הנוספות, הוקמו גם בתי ספר מקצועיים, אולפנות לבנות וישיבות הסדר. בעקבות כך, זכה הרב נריה לכינוי "אבי הכיפות הסרוגות".

עם קום המדינה, ביקשה הכנסת, בשיתוף הרבנות הראשית לישראל, ליצוק ליום ה' באייר, יום העצמאות, גם תוכן דתי. הרב נריה חיבר אז את טיוטת נוסח התפילה המיוחד ליום העצמאות, אשר לימים התקבל ברובו.

הרב נריה היה חבר הנהלת התנועה למען ארץ ישראל השלמה.

הוא כיהן כחבר כנסת בכנסת השביעית מטעם המפד"ל (1969-1973) והיה חבר בוועדת החינוך והתרבות. כשפרש, טען שהייתה זו טעות שבכלל נכנס כי בכנסת "אי-אפשר שלא לכללך את הידיים".

הרב נריה נפטר בגיל 82, בי"ט בכסלו ה'תשנ"ו (12 בדצמבר 1995). קרוביו שעמדו ליד מיטתו לפני מותו העידו שמילותיו האחרונות היו: "קר לי! תחממו אותי בדברי תורה! תאחזו בארץ ישראל ובקדושתה. תנו לי להגיד שלום לארץ ישראל ולהיפרד ממנה באהבה, בשמחה וברצון. קדושה אני מבקש. קודש קודשים אני מבקש. תנו לי קדושת ארץ ישראל, תנו לי קדושת אהבת ישראל, תנו לי הרגשת קדושת ארץ ישראל. תנו לי הרגשת קדושת עם ישראל!". ואחר כך קרא כמה פעמים בקול גדול: "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד" וסיים במילים "נתקדש כולנו".

מעובד על פי מקורות שונים ברשת

❖ אילו קשיים ואתגרים עמדו בפני הרב נריה?

❖ מהו מקור כוחו?

❖ מה הביא אותו לעשות את שעשה?

❖ במה הוא השפיע על העם ועל המדינה?

בס"ד תשע"ה
מדינת ישראל - משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי-מינהל חברה ונוער

סיפורו של מרדכי אנילביץ'

מרדכי אנילביץ' נולד בפולין וגדל בוורשה הבירה. משפחתו של אנילביץ' סבלה מעוני מתמיד, ולא פעם הגיע המצב בבית עד כדי רעב. בנוסף, נאלצו ילדי המשפחה להתמודד תמידית עם גילויי אנטישמיות. כבר אז, התבלט מרדכי כמנהיג, כאשר, עם אחיו הצעיר פנחס, הנהיג חבורת ילדים להגן על עצמה מפני הילדים הפולנים.

בגיל 15, הצטרף מרדכי לתנועת הנוער הציונית בית"ר. לאחר שנה, הוא החליט לעבור לתנועת השומר הצעיר וצורף מיד לקורס מדריכים, למרות גילו הצעיר. כמדריך בשומר הצעיר, הוא הקים גדוד חדש ונתן לו את השם "למרד".

אנילביץ' התעקש לדבר עברית ועסק ללא הפסק בחינוך ציוני.

בגיל 18, יצא מרדכי למחנה אימונים פולני טרום-צבאי. כבר בתחילת האימונים, גנבה קבוצת חניכים פולנים את כלי נשקם של החניכים היהודים על מנת להוכיח שיהודים אינם יכולים להיות חיילים טובים. אנילביץ' ארגן את חבריו היהודים להחזיר את הרובים ולהכות את הגנבים. בסיום הפרשה, סולק ממחנה האימונים, על-אף שמפקד המחנה הודה כי היהודים נהגו כהלכה.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, ברח אנילביץ' עם קומץ חברי השומר הצעיר לעיר קובל שבמזרח פולין. משם ניסו הוא וחבריו להגיע לגבול הרומני על מנת לפתוח נתיב עלייה לארץ ישראל דרך הים השחור. הצבא האדום תפס את אנילביץ' בדרכו לגבול הרומני, והוא נכלא לכמה ימים. לאחר שחרורו, חזר לוורשה. באותה עת, כבר כבש הצבא הגרמני את ורשה, ואנילביץ', מזועזע מהמראות, פגש שם בפעם האחרונה את אביו, שהועסק בעבודות כפייה.

עם חבריו להנהגת השומר הצעיר בוורשה, החל אנילביץ' לארגן את הפעילות המחתרתית של התנועה, שעיקרה, באותו זמן, היה פעולות חינוך וארגון תאי מחתרת. הוא הוביל קו של התנגדות ליוזנרס ואסר על חבריו לקבל משרות במועצת גטו ורשה.

ב-1942, עם התגברות גירושי היהודים והמשלוחים מהגטו למחנות ההשמדה, נסע אנילביץ' לצ'נסטוחובה כדי לארגן את תנועת המרד. הוא חזר לוורשה לאחר שהגיעו אליו ידיעות על האקציה הגדולה, שבמהלכה גורשו רוב יהודי הגטו, והיה בין מייסדי הארגון היהודי הלוחם בגטו ורשה באוקטובר 1942. הוא נבחר לעמוד בראש הארגון, למרות חוסר הניסיון הצבאי שלו. כינויו המחתרתי היה "מלאכי" – תרגום מפולנית לכינוי "אלניוק", שדבק בו מאז החל את דרכו הציונית.

ב-18 בינואר 1943, הנהיג אנילביץ' את הקרב הראשון שלו נגד הגרמנים, כאשר אלו נכנסו לגטו לבצע גירוש נוסף. אנילביץ', עם קומץ, הצטרף לשירת המגורשים, וברגע שהשירה הגיעה לפינת הרחובות זמנהוף-ניסקה, תקפו הלוחמים היהודים את הגרמנים, על-פי סימן של אנילביץ', והטילו לעברם רימון. מרבית הלוחמים נהרגו בקרב פנים אל פנים שהתפתח ברחוב, ואנילביץ' עצמו ניצל בזכות מעשה הקרבה של פקודיו. פעולת הגירוש הופסקה לאחר ארבעה ימים, ובשלושת החודשים שלאחר מכן עסק אנילביץ' בהתארגנות לקראת הקרב הגדול הממשמש ובא.

המרד הגדול החל בערב פסח, 19 באפריל 1943, עת חזרו הגרמנים לגטו בכוחות גדולים. מרד גטו ורשה הוא המרד הגדול והמשמעותי ביותר של יהודים נגד הנאצים בשואה, וככזה הוא סמל להתנגדות היהודים ולגבורתם בזמן השואה. המורדים, באמצעים הדלים שעמדו לרשותם, הצליחו להחזיק מעמד ולעמוד בגבורה מול מכונת המלחמה הנאצית במשך כמעט חודש תמים. מרד גטו ורשה היה גם המרד היהודי הידוע היחיד במהלך השואה שבו הצליחו המורדים לגרום אבדות משמעותיות יחסית לאויב הנאצי.

ידוע מכתבו של אנילביץ' ליצחק (אנטק) צוקרמן שנכתב בזמן המרד, בסופו כתב אנילביץ': "איני יודע מה אוסיף ואכתוב לך. מתאר אני לעצמי ששאלה רודפת שאלה, אולם הפעם הסתפק נא בכך. היה שלום, יקירי. אולי עוד נתראה. העיקר: חלום חיי קם והיה. זכיתי לראות הגנה יהודית בכל גדולתה ותפארתה. מרדכי."

מעובד על פי מקורות שונים ברשת

❖ אילו קשיים עמדו בפני אנילביץ'?

❖ מהו מקור כוחו?

❖ מה הביא אותו לעשות את שעשה?

❖ במה הוא השפיע על העם ועל המדינה?

יש להגדיל שלטים אלו ולתלות ברחבי החדר.

הנני לעולם!

מה היית רוצה שיהיה אחר בעולם? מה אני יכול לעשות למען
העולם...

הנני לעם!

מה היית רוצה שיהיה אחר בעם? מה אני יכול לעשות למען העם...

הנני לכתה!

מה היית רוצה שיהיה אחר בכתה? מה אני יכול לעשות למען
הכיתה...

הנני לתורה!

מה היית רוצה שיהיה אחר בעולם התורה? מה אני יכול לעשות למען
התורה...

הנני למדינה!

מה היית רוצה שיהיה אחר במדינה? מה אני יכול לעשות למען
המדינה...

הנני לעצמי!

מה היית רוצה שיהיה אחר בעצמך? מה אני יכול לעשות למען
עצמי...

ויאמר הנני

"הנני לכהונה, הנני למלכות, הנני**לשחוט, הנני להרג"** (תנחומא הקדום לפרשת וירא מד)

הקב"ה קורא: "אברהם אברהם", והתשובה "הנני".

"הנני" – לכל שליחות מטעם ההשגחה העליונה. לכל

פקודה מאת ה'. גם הקשה והנשגבה ביותר.

"הנני" – מיד, וללא שאלה, וללא תנאי.

"הנני" – כולי, ללא שיעור וללא שיור.

ומסתבר: "הנני" של אברהם אבינו הוא תורה לזרע

אברהם לדורות עולם.

אדם מִיִּשְׂרָאֵל, לפי כוחו, זמנו ומקומו. צריך לומר:

"הנני" – לאשר נדרש ממנו לפי כוחו באותו זמן

ובאותו מקום.

"הנני" – לכל אשר יידרש לכלל ולפרט. לכל שליחות,

אם נעימה ואם בלתי נעימה, אם קלה ואם קשה. אם

של הפסד ואם של שכר...

"הנני" – היא הדרך: דרך האדם בעולמו של הקב"ה.

הרב בר-שאול, "ריח מים", עמוד 47-48

מהן המשמעויות השונות הטמונות בביטוי "הנני" כפי

שמופיע במקור שלעיל?

נספח מספר 3

עשה אותי כלי לשליחותך**על מסירות הנפש הישראלית**

העקדה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו אינה חלק מחייו הפרטיים של אברהם בלבד, שכן "מעשה אבות סימן לבנים" – כל מה שהתרחש בחיי האבות הוא מעין מה שיתרחש בהיסטוריה של הבנים.

וכך מסביר המהר"ל מפראג בספרו "גבורות ה'" (פט): אברהם הוא השורש, וישראל הם הענפים, והענפים מגלים בפועל את אשר אצור בכוח בשורש. ולפי דבריו צריך לומר שכל התכונות והמידות שבאו לידי חישוב בחיי האבות, סגולות אלו עברו בתורשה לבניהם ולבני בניהם.

וכך כתב הראי"ה קוק זצ"ל בביאורו לסידור "עולת ראיה": "כוח הקדושה של המחשבה הקדושה של אברהם אבינו (בעקדה), היא ביססה את יסוד כוח מסירות הנפש הישראלית". כוונת הראי"ה היא שאם אנו מוצאים בכנסת ישראל תופעה על-טבעית של קידוש ה', עד כדי מסירות גוף ונפש, הרי שכוח מופלא זה של מסירות נפש, המתגלה לאורך ההיסטוריה הישראלית, בא מכוח מעשיהם של האבות.

ותכונת ההקרבה באה לידי גילוי בכנסת ישראל, לא רק אצל גדולי המעלה, ענקי הרוח, גאוני המחשבה, כרבי עקיבא וחבריו בשעתם, אלא תופעה זו מצויה גם אצל יהודים פשוטי עם.

(הרב יעקב פילבר, חמדת ימים)

מניין שאבו האישים שאליהם התוודענו בפעילות את כוח השליחות?

מדינה ולה רמטכ"ל בן 32 ושגריר בן 34**יכולה להיווצר, כנראה, רק כאשר בחור בן 35 מתכנן אותה!**

הרצל היה בן 35 כאשר כתב את "מדינת היהודים".

איינשטיין (ולא אריק) היה בן 26 כאשר ניסה את תורת היחסות.

אריק (ולא איינשטיין) היה בן 25 כאשר הקים את יחידת 101.

והאר"י (לא אריק) הנהיג את תורת הקבלה בהיותו בגיל 34.

❖ **האם אתה מרגיש צעיר מדי לעשות דברים משמעותיים?**❖ **האם גם אתה יכול להיות שליח?**

במהלך מלחמת העולם השנייה, היה פרופ' ויקטור פרנקל במחנה ההשמדה אושוויץ, במחנה הריכוז דכאו ובעוד מחנות במשך שלוש שנים. הוא איבד את רוב בני משפחתו.

על-פי תפיסתו של פרנקל, הדחף העמוק ביותר של האדם, או נכון יותר: הרצון העמוק ביותר, הוא **השאיפה למשמעות ולהבנה של חייו ושל העולם שבו הוא נמצא**, והבנה זו היא הכוח שיכול לעזור לו להתמודד עם סבל ועם מצוקה, קשים ככל שיהיו. פרנקל טען שהאדם המודרני – שיש בידו אמצעים, אך שאיבד את התכלית – סובל מתחושות עקרות וחוסר משמעות, תחושות שהוא כינה בשם "ריק קיומי", שהסימפטום הראשי שלהן הוא שעמום. לפי פרנקל, תחושת הריק הקיומי מתבטאת בשלוש צורות: בדיכאון, בתוקפנות ובהתמכרות. אותו ריק קיומי גורם לרוב הצרות הרוחניות והבעיות הנפשיות. אליבא דפרנקל, ברגע שהאדם ימלא את הריק הפנימי שלו וימצא משמעות לחייו בדבר שמחוזה לו, שאליו יוכל להתכוון ושלקראתו יוכל להתור ושב ויכל לשכוח את עצמו, הדבר יגלה את הווייתו האנושית האמתית, ורוב הנזירות והבעיות יפתרו.

הוא מתאר בספרו את ההתנהגות במחנות:

אוי לו למי ששוב לא ראה פשר בחייו, לא מטרה, לא תכלית, ומשום כך שוב לא ראה טעם להוסיף ולחיות... מה שהיה דרוש באמת היה שינוי יסודי ביחסנו אל החיים. צריכים היינו ללמוד בעצמנו וללמד את האנשים המיואשים כי בעצם לא הייתה חשיבות למה שאנחנו קיוונו לקבל מן החיים, אלא למה שביקשו החיים לקבל מאתנו. צריכים היינו לחדול מלשאול לפשר החיים, ותחת זאת לראות את עצמנו כנשאלים על-ידי החיים – יום ויום ושעה שעה. ועלינו להשיב – לא בדיבור ולא בהרהור, אלא בפעולה נכונה ובהתנהגות נכונה...

תפקידים אלה – פשר החיים – שונים בכל אדם ואדם ובכל רגע ורגע. לפיכך אי-אפשר להגדיר את פשר החיים באופן כללי. אין להשיב על שאלות בדבר פשר החיים בהצהרות כוללות. (האדם מחפש משמעות, עמ' 98)

אני זוכר שני ניסיונות של התאבדות, שהיו דומים דמיון רב זה לזה. שני האנשים דיברו לפי כן על כוונתם לשלוח יד בנפשם. שניהם נזקקו לנימוק הטיפוסי – לא היה להם לקוות עוד למאומה מן החיים.

בשני המקרים, היה עלינו להוכיח להם כי עוד שרדה תקווה, תקווה לעתיד.

ואכן, נוכחנו לדעת כי בשביל האחד היה זה בנו האהוב שחיכה לו בארץ זרה. בשביל האחר, התגלמה התקווה בעצם – ולא באדם. אותו איש היה מדען וכתב שורה של ספרים שטעונים השלמה. שום אדם אחר לא יכול לעשות את עבודתו, כשם ששום אדם אחר לא יכול לתפוס את מקום האב באהבת הבן. (שם, עמ' 101)

כל אדם ואדם יש לו תפקידו או ייעודו הייחודי בחיים.

כל אדם ואדם חייב לקיים משימה מוחשית התובעת מילוי.

מבחינה זו אין לו תמורה, אף אין חייו יכולים להישנות.

מכאן שתפקידו של כל אדם ואדם הוא אחד ויחיד,

והוא הדין לשעת הכושר המסוימת לקיימו. (שם עמ' 132)

❖ **האם הרגשתם פעם תחושה של ריק קיומי?**

❖ **האם תחושת שליחות עשויה לסייע בפתרון הבעיה?**

❖ **האם הצלחתם להגדיר שליחות או ייעוד אישי?**

נספח מספר 4

אנא אלי

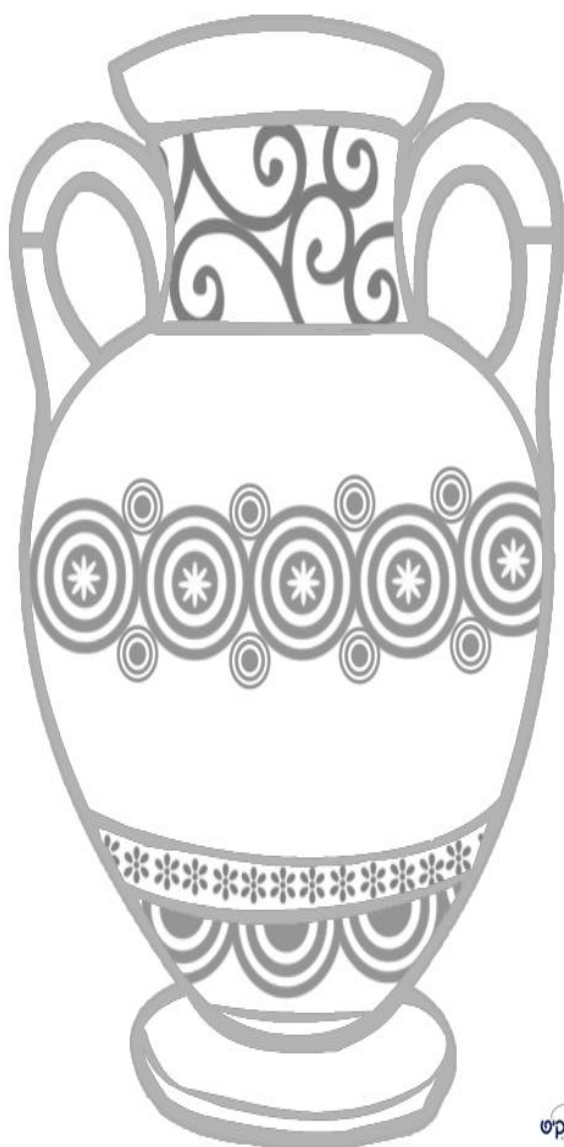
עשה אותי כלי לשליחותך

מילים: פרנססקו אסיסי

קישור למילות השיר:

<http://shironet.mako.co.il/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=10451&wrkid=8660>

<https://www.youtube.com/watch?v=M9pyl0UEPyA> קישור לסרטון:

אנא אלי

אנא אלי

עשה אותי כלי לשליחותך

אנא אלי

אנא אלי

עשה אותי כלי לשליחותך

הפעלה מספר 6

על אהבת החד

בין אדם לזולתו

יותר ממה שהמעשה מורה על העושה, מורה הרצון על הרוצה

(הראי"ה, ערפילי טוהר, צא)

רציונל

חינוך תלמידים לראות את צלם האלוקים בכל אדם ולדבוק בכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו הוא עיקר מרכזי בחזון החמ"ד. מעורבות חברתית ועזרה לזולת, חסד ונתינה בהתאמה לכישוריו וליכולותיו של כל נער יש בהם ערך כפול – הן למקבל הן לנותן, הזוכה לרוממות רוח ולעשייה חיובית ואף מהנה. הפעלה זו עוסקת במשמעות חוויית הנתינה ובהיותה נדבך חשוב ומעצים בטיפוח זהות תרבותית בקרב בני נוער.

מטרות

1. לעודד את המשתתפים להתבונן בזולתם ובסביבתם, להיות רגישים כלפי האחר ולדבוק בכלל של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו.
2. להביא למודעות המשתתפים כי כל אדם מסוגל לתרום לזולתו בהתאם לכישוריו וליכולותיו.
3. לברר עם המשתתפים את היכולות המיוחדות לבני נוער המשפיעות על איכות מעורבותם החברתית.

מהלך הפעילות

שלב א', קבוצתי: ואהבת לרעך כמוך

המנחה יחלק את המשתתפים לקבוצות בנות 3-4 משתתפים ויבקש מכל קבוצה לבצע את המשימות שבדף המשימה "מעורבות חברתית" (נספח 1). המנחה יעצור את עבודת הקבוצות ויצוין בפני המשתתפים את העיקרון עתיק היומין "ואהבת לרעך כמוך" ואת ביטוייו בחזון החמ"ד – חינוך לראיית צלם אלוקים בכל אדם ולדבקות בכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו.

המנחה יבקש מן המשתתפים לבחון מחדש את מה שכתבו ולבצע את המשימה בהתייחסות לעיקרון חשוב זה.

שלב ב', במליאה

- המנחה יערוך משחק תפקידים ויבקש מכל קבוצה לבחור שני נציגים: "מראיין" ו"מרואיין".
כדאי לעצב את המקום מראש בהתאמה לריאיון: שולחן, כיסאות וכיו"ב.
- ה"מראיין" יתאר את המקום שבו הוא מציע לבני נוער לקיים את ההתנסות המעשית
וישאל את ה"מרואיין" שאלות אשר יכוונו לשני נושאים: היתרונות והאתגר שבמקום זה
והתכונות הנדרשות מהנער הפועל במקום.

שאלות להובלת הריאיון

- מה מניע אותך למעורבות חברתית?
- האם התנסית בעבר בתחום דומה?
- האם חשוב לך להתנסות דווקא במוסד שלנו?
- לדעתך, אילו תכונות וכישורים שיש בך יכולים לתרום למקום?
- אילו קשיים אתה צופה שיהיו לך בהתנסות המעשית במקום זה אם תקבל?
- מה התכונה המשמעותית באישיותך שבשלה כדאי לנו לקבל אותך?
- האם אינך חושש שנושא המעורבות החברתית יגזול מזמנך הפנוי?
- האם אינך חושש כי עשייתך החברתית במקום תפגע בתחומי עיסוק אחרים, כגון:
לימודים, חברים, חוגים, בילויים וכד'?

- המנחה יערוך טבלה על הלוח וירשום את תשובות "המרואיינים" בהתאמה:

היתרונות והאתגר שבמעורבות החברתית	התכונות הנדרשות מנער להתנסות במקום

(למנחה: אם תכונות מסוימות חוזרות על עצמן, מתח קו מתחת לתכונה בכל פעם שהיא מוזכרת שוב.)

שאלות לדיון:

1. כיצד הרגשתם בעת הריאיון?
 2. מה אפשר ללמוד משפע היתרונות שמעורבות חברתית מעניקה?
 3. מה אפשר ללמוד ממגוון התכונות הנדרשות מהנוער בהתנסות המעשית?
 4. לדעתכם, האם יש צורך בהתאמה בין מקום ההתנסות המעשית לבין אופיו וכישוריו של האדם? נמקו.
- המנחה יחלק למשתתפים את הסיפור "אין לך אדם שאין לו שעה" (נספח 2) ויקרא אותו באוזניהם.**
5. מה אפשר ללמוד מסיפור זה על אודות מעורבות חברתית בכלל ועל הצורך בהתאמת תכונות האדם למקום הפעילות בפרט?
 6. מעורבות חברתית, בכל מקום ומכל סוג, יש בה נתינה גדולה. אך, כפי שעולה מן הסיפור, עלולים להיווצר קשיים או קונפליקטים מסוגים שונים במהלכה (משפחה, בית ספר, חברים, חוגים, בילויים וכו').
 - מנו קשיים אפשריים והדגימו.
 - לדעתכם, כיצד אפשר להתגבר על קשיים אלה וליישב קונפליקטים שבין צורך הכללי לצורך הפרט?
 7. הראי"ה כתב: "עוד יתגלה בעולם הכוח של רצון האדם במציאות – כמה הוא מכריע" (ערפילי טוהר, מא). כיצד מתקשרים דברי הראי"ה עם ניצול שעות הפנאי לעשיית חסד באשר היא?

א

מעורבות חברתית

במוסד לנערות במצוקה

במוסד מתגוררות נערות בגילאים 10-14, חסרות בית או חסרות תמיכה משפחתית משמעותית. הבנות חוו אלימות פיזית ונפשית בדרגות שונות וזקוקות לתמיכה משמעותית.

משימות

1. נסחו מודעה הפונה לתלמידי בית הספר והמבקשת מהם להתנסות במעורבות חברתית במוסד זה. על המודעה לכלול:

- א. הסבר קצר על המקום.
- ב. הסבר על החשיבות של מעורבות חברתית דווקא במקום זה, על יתרונות הפעילות במקום ועל האתגר שבכך.
- ג. שלוש תכונות (לפחות) שצריכות להיות באדם הרוצה לתרום במקום זה.

2. אתם מעוניינים להתנסות במעורבות חברתית במקום זה. לשמחתכם, זומנתם לריאיון אצל מנהל המוסד לבחינת התאמתכם לעבודה עם הנערות החוסות.

כתבו ארבעה נימוקים אשר עשויים לשכנע את מנהל המוסד לבחור דווקא בכם. בנימוקיכם התייחסו לנתוני המוסד ולתכונות הנדרשות מהאדם התורם במקום (בהתאם למשימה 1).

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____
- ד. _____

בחרו נציג שיוזמן לריאיון בפני המליאה ויצג את תוצרי חשיבתכם.

ב

מעורבות חברתית

במועדון לילדים הסובלים ממוגבלויות

למועדון זה מגיעים ילדים בגילאי בית הספר היסודי הסובלים ממוגבלויות פיזיות בדרגות שונות. המועדון משמש מסגרת לפעילות בשעות אחר הצהריים ומתקיימים בו פעילויות וחוגים המותאמים לצורכי הילדים.

משימות

1. נסחו מודעה הפונה לתלמידי בית הספר והמבקשת מהם להתנסות במעורבות חברתית במועדון זה.

על המודעה לכלול:

א. הסבר קצר על המקום.

ב. הסבר על החשיבות של מעורבות חברתית דווקא במקום זה, על היתרונות שבפעילות במקום ועל האתגר שבכך.

ג. שלוש תכונות (לפחות) שצריכות להיות באדם הרוצה לתרום במקום זה.

2. אתם מעוניינים להתנסות במעורבות חברתית במועדון זה.

לשמחתכם, זומנתם לריאיון אצל מנהל המוסד לבחינת התאמתכם לעבודה עם ילדים שלהם מוגבלויות.

כתבו ארבעה נימוקים אשר עשויים לשכנע את מנהל המוסד לבחור דווקא בכם.

בנימוקיכם התייחסו לנתוני המוסד ולתכונות הנדרשות מהאדם התורם במקום (בהתאם למשימה 1).

א.

ב.

ג.

ד.

בחרו נציג שיוזמן לריאיון בפני המליאה ויציג את תוצרי חשיבתכם.

ג

מעורבות חברתית

בבית אבות

בית האבות הוא ביתם של הקשישים המתגוררים בו – חלקם עצמאיים וחלקם סיעודיים וזקוקים לעזרה רבה. משימות

1. נסחו מודעה הפונה לתלמידי בית הספר והמבקשת מהם להתנסות במעורבות חברתית במוסד זה. על המודעה לכלול:
 - א. הסבר קצר על המקום.
 - ב. הסבר על החשיבות של מעורבות חברתית דווקא במקום זה, על יתרונות הפעילות במקום ועל האתגר שבכך.
 - ג. שלוש תכונות (לפחות) שצריכות להיות ב אדם הרוצה לתרום במקום זה.
2. אתם מעוניינים להתנסות במעורבות חברתית במוסד זה. לשמחתכם, זומנתם לריאיון אצל מנהל המוסד לבחינת התאמתכם לעבודה עם הקשישים בבית האבות. כתבו ארבעה נימוקים אשר עשויים לשכנע את מנהל המוסד לבחור דווקא בכם. בנימוקיכם התייחסו לנתוני המוסד ולתכונות הנדרשות מהאדם התורם במקום (בהתאם למשימה 1).
 - א. _____
 - ב. _____
 - ג. _____
 - ד. _____בחרו נציג שיוזמן לריאיון בפני המליאה וציג את תוצרי חשיבתכם.

נספח ד

מעורבות חברתית

בארגון חלוקת מזון

בארגון זה אורזים מזון שנתרם למקום ומחלקים אותו למשפחות נזקקות.
משימות

1. נסחו מודעה הפונה לתלמידי בית הספר והמבקשת מהם להתנסות במעורבות חברתית בארגון זה.
על המודעה לכלול:
א. הסבר קצר על המקום.
ב. הסבר על החשיבות של מעורבות חברתית דווקא במקום זה, על יתרונות הפעילות במקום ועל האתגר שבכך.
ג. שלוש תכונות (לפחות) שצריכות להיות באדם הרוצה לתרום במקום זה.
 2. אתם מעוניינים להתנסות במעורבות חברתית במוסד זה.
לשמחתכם, זומנתם לריאיון אצל מנהל המוסד לבחינת התאמתכם לעבודה באריזת מצרכי מזון ובחלוקתם למשפחות נזקקות.
כתבו ארבעה נימוקים אשר עשויים לשכנע את מנהל המוסד לבחור דווקא בכם.
בנימוקיכם התייחסו לנתוני המוסד ולתכונות הנדרשות מהאדם התורם במקום (בהתאם למשימה 1).
א. _____
ב. _____
ג. _____
ד. _____
- בחרו נציג שיוזמן לריאיון בפני המליאה ויציג את תוצרי חשיבתכם.

ה

מעורבות חברתית

בחונכות ילדים ממשפחות רווחה

על החונכים לשמש כאח גדול לילדים ממשפחות המטופלות על-ידי לשכת הרווחה בעירייה. על החונך לעזור לחניך בשיעורי בית, לטייל עמו, לשוחח, לתת לו תשומת לב ועזרה בכל תחום שיוכל.

משימות

1. נסחו מודעה הפונה לתלמידי בית הספר והמבקשת מהם להתנסות במעורבות חברתית במפעל חינוכי זה.
על המודעה לכלול:
א. הסבר קצר על המקום.
ב. הסבר על החשיבות של מעורבות חברתית דווקא במקום זה, על יתרונות הפעילות במקום ועל האתגר שבכך.
ג. שלוש תכונות (לפחות) שצריכות להיות באדם הרוצה לתרום במקום זה.
2. אתם מעוניינים להתנסות במעורבות חברתית במוסד זה.
לשמחתכם, זומנתם לריאיון אצל מנהל המוסד לבחינת התאמתכם לשמש חונכים לילדים ממשפחות רווחה.
כתבו ארבעה נימוקים אשר עשויים לשכנע את מנהל המוסד לבחור דווקא בכם.
בנימוקיכם התייחסו לנתוני המוסד ולתכונות הנדרשות מהאדם התורם במקום (בהתאם למשימה 1).
א. _____
ב. _____
ג. _____
ד. _____
בחרו נציג שיוזמן לריאיון בפני המליאה ויצג את תוצרי חשיבתכם.

7

מעורבות חברתית

בהדרכה בתנועת נוער

על המדריכים בתנועה להוביל את חניכיהם בהתאם לערכי התנועה, לקיים פעילויות חינוכיות וחוויות בעלות ערך ומוסר, ללוות את חניכיהם בטיולים, לקיים עמם שיחות אישיות ולדאוג לצורכיהם החברתיים. משימות

1. נסחו מודעה הפונה לתלמידי בית הספר והמבקשת מהם להתנסות במעורבות חברתית בהדרכה בתנועת נוער.
על המודעה לכלול:
א. הסבר קצר על התנועה.
ב. הסבר על החשיבות של מעורבות חברתית דווקא במקום זה, על יתרונות הפעילות במקום ועל האתגר שבך.
ג. שלוש תכונות (לפחות) שצריכות להיות באדם הרוצה לתרום בתחום זה.
 2. אתם מעוניינים להתנסות במעורבות חברתית בהדרכה.
לשמחתכם, זומנתם לריאיון אצל רכז התנועה לבחינת התאמתכם לתפקיד.
 3. כתבו ארבעה נימוקים אשר עשויים לשכנע את הרכז לבחור דווקא בכם.
בנימוקיכם התייחסו לנתוני המוסד ולתכונות הנדרשות מהאדם התורם במקום (בהתאם למשימה 1).
- א. _____
- ב. _____
- ג. _____
- ד. _____
- בחרו נציג שיוזמן לריאיון בפני המליאה ויציג את תוצרי חשיבתכם.

אין לך אדם שאין לו שעה

הסיפור הבא מתחיל ביום שבו התקשר אליי ממלא מקום מנהל סניף מד"א בבת-ים ושאל אותי אם אוכל להתנדב במשמרת בוקר כנהג אמבולנס. "חסר לי נהג", רטן. חשתי אחריות, חיידק מד"א זורם בעורקיי, וכמובן – הסכמתי. חברה, שאתה תכננתי להיפגש באותו בוקר, כעסה מאוד על שהפתעתי אותה בהתנדבות למשמרת, אך הסברתי לה שאם היא לא תוותר, ומחר נשמע בחדשות שמישהו מת כי לא היה אמבולנס בבת-ים, יהיו לה ייסורי מצפון.

באותו בוקר הגעתי מוקדם כדי לבדוק את האמבולנס, הכנתי חלוק, הכול היה מוכן, רק דבר אחד שכחתי להביא, כלומר לא בדיוק שכחתי, אבל למי שמסתכל עליי זה חסר: היד השנייה שלי. נולדתי ללא אמה וללא כף יד בצד שמאל... פעמים רבות, כשהייתי מגיע למקום תאונה, אנשים היו מתבלבלים ושואלים: "מי הפצוע כאן?!"

בבוקר המשמרת הגיע יניב, מתנדב צעיר בתחנה, תלמיד תיכון בכיתה י"א שהבריז מהלימודים. אמרתי לו: "אין מצב שאתה עולה לאמבולנס אם הברזת..." הוא "מכר" לי סיפור על יום של"ח, האמנתי לו ואמרתי: "יאללה, שים חלוק, נוסעים".

לא תיארתי לעצמי מה עומד לקרות באותו יום. הקריאה הראשונה הייתה של מישהו עם הפרעות קצב, ופינינו אותו לבית החולים. בעודנו מחליפים סדין ומארגנים את האמבולנס לחולה הבא, נשמעה קריאה בקשר "מיקי, סע לאזור התעשייה בבת-ים, יש שם מישהו עם חתך עמוק". אמרתי לעצמי, אגב נסיעה, חתך עמוק!! הם תמיד מגזימים, זו בטח שריטה, ולא הבנתי למה התורן בקשר נשמע לחוץ...

הידיעה שמדובר באירוע רציני החלה לחלחל להכרתי כאשר ראיתי את אחד הפועלים, בסינר ובכובע של אופיס, מחכה לי מאתיים מטר לפני המפעל ומסמן לי בידו להיכנס. אמרתי ליניב: "קח את תיק החבישה, אני אקח את החמצן". בעודי יוצא מן האמבולנס, פנה אליי בלש משטרה ושאל: "אתה יודע במה מדובר?" "כן, בטח", אמרתי, "מישהו עם חתך". "כמעט", הוא אמר לי, "זו קטיעה מלאה..." היו לי ארבע שניות לקלוט מה הוא אומר, ואז ראיתי הכול. הפועל ישב על כיסא בתוך שלולית דם, ידו הימנית הייתה קטועה מתחת לכתף וגם חלק מאוזנו. הוא התייפח מכאבים וכשראה אותי נבהל, מילא לאבד את היד, אבל מה הסיכוי שהחובש שבא לטפל בדך גם הוא קטוע יד?!

יניב הגיש לי חסם עורקים. ביקשתי ממנו שיביא את האלונקה ואת ערכת עירוי הנוזלים מהאמבולנס ושיזמין דחוף תגבורת של נט"ן, שם יש רופא בצוות. כשחזר והגיש לי את העירוי, הודיע: "אין נט"ן, הם עסוקים בהחייאה". פתחתי את עירוי הנוזלים, ניסיתי להחדיר אותו, אבל בקושי נראו ורידים וידי רעדה. על-אף שהייתי מיומן מאוד, העירוי לא נכנס, והחלטנו להעלות אותו לאלונקה. צעדנו במהירות לכיוון האמבולנס ורעדנו. ביקשתי מיניב שייתן לו מקסימום חמצן והודעתי בתחנה: "אני מפנה, תבטל את נט"ן". הבאתי בחשבון שהמרחק עד בית החולים הוא כשמונה דקות, ואישרו לי בקשר כי זו החלטה נכונה.

עברתי למושב הנהג ונסענו במהירות לבית החולים. בדרך ביקשתי שיודיעו לרופאים לחכות במיון. נהגתי כשידי האחת על הקשר לדיווחים ולהסדרת התנועה וחצי היד השנייה על ההגה מנווטת את האמבולנס. הגעתי למיון, יניב מאחור החזיק ביד אחת את מסכת החמצן וביד השנייה את המכל שבו היד הקטועה. עשיתי חבירה מסודרת למנהל חדר המיון, שחיכה לנו, והעברתי את החולה למיטה.

למחרת הופיעה כתבה בעיתון "מעריב", שזו כותרתה: "החובש הגידם טיפל בפועל שידו נקטעה", שם התנוססה תמונתי על רקע אמבולנס.

מתוך: לוי, מיקי, "ללכת עם ולהרגיש בלי", מקור ראשון, 28.11.2010

הפעלה מספר 7

אפשר לעזור

בין אדם לזולתו

על-פי "שמונה מעלות בצדקה" לרמב"ם

רציונל

חינוך תמידי של תלמידים, לאורך שנים, לראות את צלם האלוקים שבכל אדם ולדבוק בכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו מאפשר לתלמידים להתקדם במידת עשיית החסד.

הרמב"ם מונה שמונה מעלות בצדקה וקובע מדרג חינוכי-ערכי במעלת הנתינה – שלבים שבהם כל יחיד יכול לעלות עד לדרגת הנתינה העליונה. הדברים אמורים בכל מערכת יחסים: בכיתה, בבית ספר, בקהילה ובחברה כולה. מטרת הפעלה זו היא לעורר חשיבה רפלקטיבית על אודות תהליכי הנתינה ובדרך זו להעצימה.

מטרות

1. לבחון היבטים שונים בנתינה ובקבלה, בהבנה כי כולנו נבראנו בצלם ובשאיפה לקיים את הכלל "ואהבת לרעך כמוך".
2. להבין את משמעות הנתינה למקבל ולנותן.
3. להציע דרכים להגברת הנתינה שלנו לאחרים.

עזרים

- מטפחות לקשירת עיניים.
- "שמונה מעלות בצדקה" – דף לגזירה (נספח 1).
- "שמונה מעלות בצדקה" לרמב"ם (נספח 2).

מהלך הפעילות

שלב א', משחק פתיחה

המנחה יבקש משלושה זוגות של מתנדבים לצאת מהכיתה. במרכז הכיתה יונחו מכשולים (שולחנות, כיסאות, תיקים וכד'). זוגות המתנדבים יוכנסו לכיתה כשעיני אחד מבני הזוג מכוסות (כל פעם זוג אחד). על הזוגות לעבור מקצה אחד של הכיתה לקצה האחר כשהמשתתף ללא הכיסוי על עיניו מוביל את מכוסה העיניים. כדאי לאפשר לבני הזוג להתחלף בתפקיד.

שאלות לדיון

לזוגות

- כיצד הרגשתם כמובילים?
- כיצד הרגשתם כמובילים?
- באיזה תפקיד הרגשתם נוח יותר?
- מה עזר לכם ומה הקשה עליכם בתרגיל?

לשאר המשתתפים

- איך הייתה בעיניכם התקשורת בין הזוגות?
- מה המשמעות של כיסוי העיניים?
- האם גם אנחנו לפעמים לא רואים וצריכים הובלה? הסבירו.
- מה הייתם מצפים מהמוביל לעשות כדי שההובלה תהיה יעילה ומכבדת?

דברי קישור: בחיים, לעתים אנו זקוקים לעזרה ולעתים אנו עוזרים לאחרים. יש דרכים שונות להענקת עזרה. הרמב"ם עסק בסוגיה זו ודירג רמות שונות של נתינה. ננסה לדרג את דרכי הנתינה בהתאמה לחיינו היום.

שלב ב', קבוצתי

- כל קבוצה תקבל דף שבו מפורטות שמונה המעלות שבצדקה של הרמב"ם (נספח 1). אפשר לחלק דף שבו המעלות כתובות לא לפי דירוגן או לחלק כרטיסיות שעל כל אחת מהן מעלה אחרת.
- **המנחה ידגיש באוזני המשתתפים כי כולנו בני אדם וכולנו נבראנו בצלם וכי דרך הסתכלות זו על בני האדם מופיעה בחזון החמ"ד.** המנחה יבקש מכל אחד מן המשתתפים לדרג, אישי, את המעלות מן הרצוי אל הרצוי פחות בעיניהם שיעשו למענם במקרה של קושי (המנחה יבקש מהם לשמור את הדירוג האישי).
- הקבוצה כולה תדרג את מעלות הנתינה – מהגבוהה ביותר לנמוכה ביותר בעיניהם.

שלב ג', במליאה

הקבוצות יציגו את הדירוג שלהן ויסבירו אותו.

שאלות לדיון

1. כיצד בניתם את דירוג המעלות? האם הייתה הסכמה ביניכם? הסבירו.
2. לדעתכם, מדוע החליט הרמב"ם לדרג את המעלות?

המנחה יציג למשתתפים את הדירוג של הרמב"ם (נספח 2).

3. במה דומה דירוג הרמב"ם לדירוג שלכם ובמה הוא שונה? לדעתכם, ממה נובע השוני?
4. לדעתכם, אילו עקרונות הנחו את הרמב"ם בדירוגו?
5. הרמב"ם התייחס לנתינה בעילום שם כנעלה יותר מנתינה שבה זהות הנותן ידועה. מדוע לדעתכם? (ויתור על פרסום, על כבוד, על תדמית ציבורית חיובית, על הכרת תודה, מניעת בושה מהמקבל וכד').
6. לדעתכם, מדוע דירג הרמב"ם את הנתינה בעצב כנמוכה ביותר? נסו להדגים.
7. נסו להסביר ולהדגים את הנתינה שהרמב"ם החשיב כנעלה ביותר. לדעתכם, מדוע היא הנעלה ביותר לדעתו? (להתייחס למשמעות של עזרה לטווח ארוך).
8. הציעו דרכים להעלאת המעורבות החברתית שלכם לדרגה גבוהה יותר של נתינה. הדגימו.

שמונה מעלות בצדקה

לפניכם שמונה דרכים למתן צדקה.

דרגו אותן לפי שיקול דעתכם – מהדרך הרצויה ביותר עד הדרך הרצויה פחות.

"הנותן צדקה לעניים ולא ידע למי נתן ולא ידע העני ממי לקח."

(הנותן אינו יודע למי נתן, המקבל אינו יודע ממי קיבל)

"שייתן לו אחר שישאל." (שייתן לנזקק אחרי שהלה ביקש)

"שייתן לו בעצב." (לצאת ידי חובה)

"שידע העני ממי נטל ולא ידע הנותן."

(המקבל יודע ממי קיבל, הנותן אינו יודע למי נתן)

"שייתן לו פחות מן הראוי, בסבר פנים יפות."

(הכמות מעטה, אך הנתינה בלב שלם)

**"המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או הלוואה או עושה עמו שותפות או ממציא לו מלאכה כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאול."
(תומך בנזקק, מציע לו הלוואה, עושה אתו שותפות או מציע לו עבודה)**

**"שייתן לו בידו קודם שישאל."
(שייתן לנזקק לפני שהלה ביקש)**

**"שידע הנותן למי ייתן, ולא ידע העני ממי לקח."
(הנותן יודע למי נתן, המקבל אינו יודע ממי קיבל)**

נספח מספר 2**"שמונה מעלות בצדקה" לרמב"ם**

שמונה מעלות יש בצדקה, זו למעלה מזו: מעלה גדולה שאין למעלה ממנה – זה המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או הלוואה או עושה עמו שותפות או ממציא לו מלאכה כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאול, ועל זה נאמר: "והחזקת בו גר ותושב וחי עמך" (ויקרא כה, לה). כלומר: החזק בו עד שלא ייפול ויצטרך.

פחות מזה – הנותן צדקה לעניים ולא ידע למי נתן ולא ידע העני ממי לקח, שהרי זו מצווה לשמה. כגון: לשכת חשאים שהייתה במקדש שהיו הצדיקים נותנים בה בחשאי והעניים בני טובים מתפרנסים ממנה בחשאי, וקרוב לזה – הנותן לתוך קופה של צדקה, ולא ייתן אדם לתוך קופה של צדקה אלא אם כן יודע שהממונה נאמן וחכם ויודע להנהיג כשורה, כרבי חנניה בן תרדיון.

פחות מזה – שידע הנותן למי ייתן, ולא ידע העני ממי לקח. כגון גדולי החכמים שהיו הולכין בסתר ומשליכין המעות בפתחי העניים. וכזה ראוי לעשות, ומעלה טובה היא, אם אין הממונים בצדקה נוהגין כשורה.

פחות מזה – שידע העני ממי נטל, ולא ידע הנותן. כגון גדולי החכמים שהיו צוררים המעות בסדיניהם ומפשילין לאחוריהם ובאים העניים ונטלין, כדי שלא תהיה להם בושה.

פחות מזה – שייתן לו בידו קודם שישאל.

פחות מזה – שייתן לו אחר שישאל.

פחות מזה – שייתן לו פחות מן הראוי, בסבר פנים יפות.

פחות מזה – שייתן לו בעצב.

הלכות מתנות עניים י, ז-יד

הפעלה מספר 8

מה ה' אלוקיך דורש ממך

בין אדם לעצמו ולזולתו

אהבת חסד והצנע לכת עם ה' אלוקיך

(מיכה ו, ח)

רציונל

חזון החמ"ד הוא לחנך תלמידים למידות טובות, לשאיפה לצמיחה מתמדת ולמצוינות בכל תחומי החיים, לראיית צלם אלוקים בכל אדם ולדבקות בכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו. מטרות אלו מזינות ומשלימות זו את זו. מעורבות חברתית, תרומה לחברה וכד' הם ביטויים מודרניים לערך יסודי ומרכזי בעולם היהודי – חסד.

היבטים רבים יש למידת החסד: הדדיות, יוזמה, קבלה, טבעיות ועוד. בספר משלי נאמר: "גומל נפשו איש חסד" – כלומר אדם העושה חסד עם זולתו ומעניק לאחר גומל בכך חסד עם עצמו.

בהפעלה זו ננסה לברר את המניעים האנושיים השונים לעשיית חסד ולהעצים את עשיית החסד באמצעות בירור זה.

מטרות

1. להביא למודעות המשתתפים כי עשיית חסד עם הזולת היא חובה וזכות כאחד – חובה מצד מצוות הצדקה השונות וזכות מצד רוממות הנפש של הנותן ומצד הגעתו למימוש עצמי.
2. להביא למודעות המשתתפים שהתרומה לזולת ולחברה, המכונה במקורותינו במונח "חסד", היא מערכי היסוד של היהדות.
3. לברר עם המשתתפים את המניעים השונים לעשיית חסד.

עזרים

נספח מספר 1: כרטיסי מקורות לכל קבוצה.

נייר וכלי כתיבה.

מהלך הפעילות

שלב א', אישי במליאה

המנחה יבקש מכל משתתף לרשום לעצמו בפתק את המניע האישי שלו למעורבות חברתית או לתרומה לחברה.

המנחה יבקש ממשתתפים מספר להציג את המניע שלהם למעורבות חברתית.

המנחה ירשום את המניעים על הלוח.

שאלה לדיון

מתי נחשבת מעורבות חברתית למעשה חסד? (כאשר מבקשים מאדם עזרה והוא נענה לה, הוא מקיים מצווה. כאשר הוא יוזם את העזרה, זה נחשב מעשה חסד).

שלב ב', קבוצתי

המנחה יחלק את המשתתפים לשש קבוצות. כל קבוצה תקבל כרטיס מקורות שונה, תלמד את קטע המקור ותענה על השאלות:

מהו המניע המרכזי לעשיית חסד על-פי המקור שקיבלתם?
הביאו דוגמה למעשה חסד שעשיתם או שהייתם עדים לו שנבע ממניע זה.

שלב ג', במליאה

כל קבוצה מדווחת על המניע המרכזי לעשיית חסד המצוין במקור שקיבלה.

שאלות לדיון

1. אילו מהמניעים מדברים אליכם במיוחד? מדוע?
2. באיזה מקור מוצאים מניע שמקל על המקבל?
3. חזון החמ"ד מציב לפנינו שני אתגרים: הן התקדמות בתחום שבין אדם לעצמו הן התקדמות בתחום שבין אדם לזולתו. האם אתגרים אלו סותרים או משלימים זה את זה? כיצד הדברים באים לידי ביטוי במקורות שראיתם?

כרטיסי מקורות בנושא חסד ונתינה

מקור 1

1. א הקב"ה בכוונה ברא את הבריה של האדם באופן זה שכל אדם נזקק לעזרתו של הזולת וכמעט שלא מצוי שהאדם יוכל לסדר את ענייניו לבדו ותמיד הוא זקוק לעזרת אחרים כי כך ברא הקב"ה את הבריה שהיא האדם חסר וכל אחד משלים את השני כל אחד בשטח שלו (חפץ חיים, אהבת חסד)

1. ב כאשר ברא אלוהים את האדם עשהו לנותן ונוטל. כוח הנתינה הוא כוח עליון ממידות יוצר הכול ברוך הוא, שהוא מרחם ומיטיב ונותן מבלי לקבל דבר בתמורה. וככה עשה את האדם, ככתוב: "בצלם אלוהים עשה את אדם", כי יוכל לרחם, להיטיב וליתן

(על-פי "מכתב מאליהו", מאת הרב א"א דסלר)

מה המניע המרכזי לעשיית חסד לפי מקור זה?

מקור 2

והטעם בכל זה כי הקב"ה הוא אבינו, הוא מלכנו, ורוצה תמיד לעזור לנו, והוא הנהיג בבריה שכלי שיזכה אדם לברכה מאת ה', הוא צריך לתת לחברו. ועל ידי שנותן לחברו, הוא מעורר על עצמו בשמים את מידת הנתינה, ומן השמים מרחמים עליו ונותנים לו בכפל כפליים יותר מאשר נתן לחברו. ולכך, כדי שיזכה האדם לברכה והצלחה, לכך מזמינים לו כל מיני אופנים של גמילות חסדים לעזור לחברו, כדי שיזכה להתברך מן השמים. ונמצא שכשגומל חסד לחברו הרי הוא גומל חסד לעצמו, וכמו שנאמר במשלי "גומל נפשו איש חסד", כלומר: שהאדם העושה חסד לאחרים הרי הוא גומל חסד עם עצמו.

מה המניע המרכזי לעשיית חסד לפי מקור זה?

הדגימו מעשה חסד שעשיתם או שהייתם עדים לו ושנבע ממניע זה.

מקור 3

ידוע שכוח הצדקה והחסד מגביר מידת הרחמים, וכמו שאמרו חז"ל על הפסוק "ונתן לך רחמים ורחמך" – כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים.

(החפץ חיים בסוף ספרו 'אהבת חסד')

מה המניע המרכזי לעשיית חסד לפי מקור זה?

הדגינו מעשה חסד שעשיתם או שהייתם עדים לו ושנבע ממניע זה.

מקור 4

שלושה סימנים יש באומה זו: רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים (יבמות עט ע"א). כל המרחם על הבריות, בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו (ביצה לב ע"ב).

הרב סולובייצ'יק הרחיב רעיון זה במאמרו "הדגשת המוסריות ביהדות" (בתוך הרב אברהם בית-דין [עורך], **פרקים במחשבת הרב**, עמ' 142-146), שם הוא שאל: האם רגש הרחמים איננו הביטוי הטבעי לכל אדם אשר נברא בצלם אלוקים? ואם כן, האם אין הוא צריך להיות קניינה של האנושות כולה?! מדוע, אפוא, מאפיינים סימנים אלה רק אותנו?

והוא השיב: אדם נברא בצלם אלוקים, והוענקה לו היכולת לאהוב ולרחם. יכולת זו היא אכן קניינו של כל אדם. לכל אדם יש פוטנציאל לאהוב ולרחם. אולם, יכולת זאת ניתנת להדחקה, ולעתים קרובות היא אכן מודחקת.

תפקיד האדם בעולמו הוא לעבוד על עצמו כדי להוציא יכולת זו מן הכוח אל הפועל. להפוך יכולת זו לצורך נפשי לאהוב ולרחם, צורך אשר יתבטא במעשים.

שירגיש אדם צורך להיטיב לחברו, לא רק כאשר הוא נדרש לכך, אלא ביוזמתו.

מה המניע המרכזי לעשיית חסד לפי מקור זה?

הדגינו מעשה חסד שעשיתם או שהייתם עדים לו ושנבע ממניע זה.

מקור 5

לפני שניית כל פרק ממסכת אבות, אנו מקדימים את המשנה: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא". משנה זו אינה חלק ממסכת אבות. היא תחילת הפרק העשירי במסכת סנהדרין! מדוע, אפוא, נוספה משנה זו לכל פרק מפרקי אבות?
ההסבר מובא ב"ילקוט מעם לועז":

לפי שכל מלאכה שאדם מתחיל לעשות, צריך שיידע תחילה התכלית של אותה מלאכה. שאם אינו יודע תכליתה, אינו עוסק בה מתוך חיבה, כיוון שאינו יודע מה התועלת היוצאת מן המלאכה שהוא עושה. למשל, אם אדם בונה בית, הוא בונה בחיבה כיוון שיודע התכלית של המלאכה – כדי שיהיה לו בית לדור בו. וכן בכל מלאכה ומלאכה. לכן נוהגים לקרוא משנה זו, כדי ללמדנו שעיקר הלימוד הוא לקיים מצוות, שבהן זוכים לחיי העולם הבא.

לפני חכמינו, אשר הנהיגו את לימוד מסכת אבות, עמדה מטרה חינוכית: כיצד לעורר מוטיבציה לקיום המצוות? הם הבינו שאם לא ברור לאדם "לשם מה זאת לו", כל פעולה קלה תיחשב בעיניו עול, והוא עלול לא לעשותה.

לכן צרפו את המשנה ממסכת סנהדרין, המבליטה את חשיבות המצוות: קיום המצוות מזכה אותנו בחיי העולם הבא. זה חשוב לנו!

מה המניע המרכזי לעשיית חסד לפי מקור זה?

הדגימו מעשה חסד שעשיתם או שהייתם עדים ושנבע ממניע זה.

מקור 6

כאשר ביקש אליעזר עבד אברהם להקים, בשליחות אדוניו, את בית אברהם, זיהה את הדיוקן האנושי המיועד והמתאים לכך, שמנחה אותו מידת החסד ("אותה הוכחת לעבדך ליצחק"). מכיוון שנמצאו ברבקה סימני חסד, הייתה ראויה לבית אברהם ולזכות בבניין בית ישראל כולו. זהו היסוד שעליו יתכונן הבית כולו, יסוד עם למופת בשביל כל האנושות.

חסד היא הנקודה אשר העולם כולו הושתת ממנה וכל קיומו עליה.

העולם יכול להתקיים רק בזכות איש החסד הדבק במידותיו של בורא העולם, שרצונו להיטיב עם בריותיו.

(מתוך: הרב יוסף-זאב הלוי, "נחלת יוסף", עולם חסד ייבנה, עמ' 200)

מה המניע המרכזי לעשיית חסד לפי מקור זה?

הדגימו מעשה חסד שעשיתם או שהייתם עדים לו ושנבע ממניע זה.

חזון החמ"ד מחולל מציאות

אברהם ליפשיץ

אחיי ורעיי,

מנהיגי חינוך יקרים מאוד,

שנת השמיטה מזמנת לנו אפשרות לעצור, לשהות מעט, להרפות, לנסות להפסיק את השגרה... בתוך השגרה.

שנת השמיטה קוראת לנו להתבונן במקורות היניקה שלנו, לחזור לבית המדרש, לחפור בבארות המים ולשאוב קדושה ורוח.

בשנת השמיטה אנו מבקשים לחלום, לצאת וללכת רחוק ככל האפשר במחשבה. להתפלל לעיניים הרואות למרחוק, העוזבות את ה"כאן ועכשיו" ובכך להידמות לחוזים ולנביאים בדורות הקודמים.

על שנת השמיטה כתב הרב קוק זצ"ל:

"את אותה הפעולה שהשבת פועלת על כל יחיד, פועלת היא השמיטה על האומה בכללה. צורך מיוחד הוא לאומה זו, שהיצירה האלוקית נטועה בקרבה באופן בולט ונצחי, כי מזמן לזמן יתגלה בתוכה המאור האלוקי שלה בכל מלוא זוהרו, אשר לא ישביתוהו חיי החברה של עול עם עמל והדאגה, הזעף והתחרות אשר להם, למען תוכל להתגלות בקרבה פנימה טהרת נשמתה בכללותה [...] והניגוד המתמיד שבין השמיעה האידיאלית להכרזה של חסד ואמת, חמלה ורחמים לבין הנגישה והכפיייה ולחץ והקפדה של קניין ורכוש [...] הנה הפסקת הסדר החברתי [...] מתקופה לתקופה, מביאה לאומה זו לידי עלייתה העצמית".

(מתוך ההקדמה לספרו **שבת הארץ**)

בשנת השמיטה השנה, התשע"ה, נשתדל כולנו להיענות לקריאה הגדולה של הרב קוק, הנוגע בלוח הזמנים ובמשמעות הפנימית שלו. יש צורך מיוחד שהיצירה האלוקית הנטועה בקרבנו תתגלה במלוא זוהרה. יש ניגוד מתמיד בין חיי העמל והדאגה, הזעף והתחרות במציאות חיינו היומיומיים, לבין רצוננו לחסד, לחמלה ולרחמים. היכולת להפסיק את הסדר החברתי מתקופה לתקופה תביא לידי עלייה עצמית.

אנו מבקשים השנה לעסוק **בחזון החמ"ד, שנכתב בידי כולנו, במעגלים שונים, אך איננו חדש.**

ברכתו של הקב"ה לאברהם אבינו: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (בראשית יח, יט). האחריות של דורנו על המשך המסורת, ללכת בדרך ה', להמשיך באותה דרך ולנסות לסלול ולתרום את תרומתנו לדרך, בצדק ובמשפט – **זה חזון החמ"ד!**

לקבל את הצו האלוני שניתן לאברהם, "לך לך", ולחיות בתחושה של הליכה אינסופית בשליחות מתמדת כלפי תלמידיו בענווה, בתחושת שליחות לאומה כולה להיות חברת מופת – **זה חזון החמ"ד!**

"ויצא יעקב מבאר שבע [...] ויחלם והנה סולם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה..." (בראשית כח, י). סולם יעקב שראשו בשמים והוא מוצב ארצה – חיבור של שמים וארץ, חומר ורוח, קודש וחול, תורה וחיים – **זה חזון החמ"ד!**

"ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט, ו) שמצווה הקב"ה מפי משה רבנו, שאיננו חיים כפרטים בלבד, אלא תפקידנו הוא לחיות כציבור, אומה בארצה החיה חיים שלמים במדינה יהודית ודמוקרטית, במוסר עליון ביושר ובטוב – **זה חזון החמ"ד!**

גדעון המבקש את התערבותו של הקב"ה לסייע לעמו ישראל ושואל: "ויש ה' עמנו, ולמה מצאתנו כל זאת ואיה כל נפלאותיו אשר סיפרו לנו אבותינו..." (שופטים ו, יג), הוא דוגמה למנהיג שאכפת לו מעם ישראל, הוא כואב את כאבו, חי את מצוקותיו, פועל למען עמו וזועק לה'. "לך בכרך זה והושעת את ישראל [...]" הלא שלחתיך... אומר לו מלאך ה'; בכוח האכפתיות, הדאגה ומסירות הנפש למען עם ישראל, בענווה גדולה, על ידי חינוך לשליחות, לנתינה, לחיים אידאליסטיים למען עמנו וערי אלוהים – **זה חזון החמ"ד!**

"ויאמר אלי בן אדם התחיינה העצמות האלה [...] כה אמר ה' א-לקים לעצמות האלה הנה אני מביא בכם רוח וחייתם [...] והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל [...] וידעתם כי אני ה'" (מתוך יחזקאל לז). לקרוא את נבואתו של יחזקאל – חזון העצמות היבשות, "לצבוט" את עצמנו ולהודות על הזכות לחיות את מימוש החזון – **זה חזון החמ"ד!**

המשנה הראשונה במסכת אבות "משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים..." והם מסרו לנו, ואנו בנאמנות ממשיכים ומתפללים להעביר את התורה במרוץ השליחים לדורות הבאים באמונה ובאהבה גדולה – **זה חזון החמ"ד!**

"הלל אומר: הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". דאגה לזולת, חינוך לאהוב כל אחד מישראל וחביב אדם שנברא בצלם – **זה חזון החמ"ד!**

חזון החמ"ד – "יין ישן בקנקן חדש", זה השרטוט השלם החדש המתאים לימינו, שבסיסו ועקרונותיו מושתתים על הררי קודש.

את הכתוב בתהילים "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים" (תהילים קכו, א) אפשר לבאר בשתי צורות: האחת – אנו זוכים בימינו אלה לחיות את החלום שחלמו הנביאים והמשוררים.

אנו "כחולמים" כשאנו רואים במו עינינו ובמצאות חיינו את שיבת ציון השלישית. האחרת – מתוך החיים שבהם אתה מצוי וחי, נסה לחלום רחוק!!! (סיפר לי בחור תלמיד חכם, שהרב שג"ר צ"ל היה נוהג לומר לזוגות הנישאים תחת החופה: "אתם לא רק מממשים ברגע זה חלום, אלא מכאן אתם נקראים לחלום... החיים היותר שלמים של משפחה, של בית ההולך ונבנה, זה הרצון והיכולת לא להפסיק לחלום").

אלו הן שתי תנועות שונות שיש ביניהן מפגש. אחת – **הקוראת לחלום**. מתוך חזון החמ"ד, חלום אישי של כל תלמיד, כל מורה וכל הורה, וחלום קהילתי – של כיתה, של חדר מורים או של מוסד חינוכי. והאחרת – **"מדברים חזון החמ"ד", לומדים את החזון ו"מתכתבים" אתו**. כיצד נראה לנו מתאים להעצים את המוסד החינוכי שלנו מתוך החזון, היכן הוא פוגש אותנו בחיינו, בהוראת המקצועות השונים, בעשייה החברתית והקהילתית, בעבודה על חיזוק עיצוב הזהות של עצמנו ושל תלמידינו.

החלום / החזון

על כנפי נשרים / רבקה אליצור

שלושה אחים ושלוש אחיות היו לו לציון, כולם צנומים ושחרחרים, ועיני כולם גדולות ויפות. בבית קטן ודל עשוי חמר ירבה כל המשפחה, ואתם סב זקן. היה סבו של ציון עיוור, לא יכול לראות.

כל היום היה הסב יושב בפתח הבית וקורא פרקי תהילים... כשהיה ציון מתקרב אל הסב, היה הסב מכיר אותו, אף על פי שלא היה רואה אותו.

"ציון! מתי נעלה לציון?"

"במהרה בימינו, אמן" אומר ציון הילד כאשר למד מפי סבו.

בכל עת היה הסב מדבר על ארץ ישראל, וכשלא היה מדבר היה רואה אותה. ואיך היה רואה אותה? הלא עיוור היה? בלבו ובנפשו היה רואה אותה.

וכך היה אומר: "טובה עשה הקב"ה שלקח ממני את מאור עיניי, למען לא אראה עוד

את הגלות החשוכה. בעיניים אלה הסומות אני רואה את ארץ ישראל. הנה הכרמל,

הנה הירדן והנה ירושלים". וכשהיה מספר מה שרואות עיניו הסומות בארץ ישראל היו פניו

מאירים, וציון הילד שומע וכאילו גם הוא רואה את ארץ ישראל.

"ארץ ישראל היא ארץ זבת חלב ודבש", אומר הסב, "פרות ארץ ישראל שמנים כחלב

ומתוקים כדבש".

וציון מרגיש בפיו ובלשונו את טעם הפרות המתוקים של ארץ ישראל.

געגעויו של הסב לארץ ישראל דבקו גם בציון הילד ושניהם היו מפליגים על כנפי דמיונם

ורואים עצמם עולים לארץ ישראל.

"ואיך נעלה שמה, הידעת?"

"לא ידעתי סבי".

"איך לא ידעת ותורה למדת? כתוב בתורה: 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי'..."

והנה יום אחד ציון אחז ביד סבו והוביל אותו אל התפילה בבית הכנסת, שם עמדו כל המתפללים סביב איש זר, גבה קומה ובהיר פנים. "שליח מארץ ישראל", אמרו האנשים זה אל זה. "מארץ ישראל!" והשליח אמר להם:

"אחיי בני ישראל יושבי תימן! בשורה גדולה הבאתי לכם. הנה קמה מדינת היהודים בארץ ישראל. יהודים מכל קצוות תבל הקימו אותה. מדינת ישראל רוצה שתבואו אליה".

וסבו של ציון נושא קולו ואומר: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם

הא-ל הנאמן

האומר ועושה

המדבר ומקיים

שכל דבריו אמת וצדק"

הריעו כל האנשים תרועת שמחה. חיבקו ונישקו את השליח מארץ ישראל ואמרו:

" ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

וציון הנער כחולם.

לארץ ישראל, לארץ ישראל!...

עמוס עוז כתב על הסיפור: "סיפור מעשה' כולל בתוכו הן את מה שהיה ונברא והן את מה שרק משל היה. אבל כל מעשייה היא מעשה, ועצם סיפור המעשה הוא מעשה..." (יהודים ומילים, עמ' 111).

בסיפור הילדים אנו פוגשים את התורה כולה בעומק ובנגיעה במהות הדברים. הסבא העיוור, דווקא הוא חלם וראה למרחוק. לעתים יש צורך לעצום את העיניים, לא לראות את המציאות העכשווית, את הקשיים, את החסמים, את התירוצים ואת כוח המשיכה המושך כלפי מטה. כשאנו אומרים פעמיים ביום באהבה: "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד" אנו עוצמים את העיניים, מכיוון שהמציאות לעתים מבלבלת. היא נראית כריבוי, ככוחות שונים, והפוסט-מודרניות הנותנת מקום לכול עלולה להרחיק אותנו מההבנה של "ה' אחד ושמו אחד". רק בשעה שאנו עוצמים את העיניים אפשר לומר "שמע ישראל", רק כשאנו עוברים לחלום אפשר "לשוחח" עם יעקב אבינו ולענות לו לשאלתו "שמא יש בכם מי שאינו הגון... ולכן איני יכול לגלות לכם את הקץ?" את התשובה שענו לו בניו: "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד; כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד".

הרב קוק זצ"ל קרא לחלום, "להסתער למרחבים למקור הפליאות":

בכל עת אשר יישאך לבך

עלות אל על, הווי כארי גיבור,

ודע כי כוח וחיים לך ירד,

אל תירא ממהומת גו,

בס"ד תשע"ה
מדינת ישראל - משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי-מינהל חברה ונוער
מדלדול בשר ותשות חומר,

אור הנשמה יוסיף לך אומץ,
וזיו חייך מאוד יאמץ.
היה חזק רוחי ואמיץ מאוד,
עוף שחקים, עופה ברעיוןך,
הסתער למרחבים, למקור הפליאות,
התרומם אל על והיה שגיב,
ובשגב תעלה, ברננה תתרומם,
אל תפחד, כי עזך עז נצח,
חיים גמא, שאף אורים לרוויה.

(הראי"ה, פנקסי הראי"ה, פנקס 1 - רשימות מלונדון, לד)

מרטין לותר קינג חזה למרחוק (למרות ההבדל הדק בין חזון לחלום, נתייחס אליהם כשווים).
ב-28 באוגוסט 1963, ניצבו 200,000 פעילי זכויות אדם אל מול מדרגות האנדרטה לזכר
אברהם לינקולן בושינגטון, ושמעו את מרטין לותר קינג נושא נאום חוצב להבות
בזכות החופש, השוויון הגזעי, חירויות הפרט והאחוה הכלל-אנושית. מתוך הנאום
המפורסם:

אני שמח להיות עמכם היום, באירוע שיירשם בהיסטוריה כמפגן החופש הגדול ביותר
בתולדות אומתנו. אני מודע לכך שחלקכם באתם לכאן לאחר פורענויות ומצוקות
גדולות. כמה מכם הגעתם הישר מתאי כלא צרים. כמה מכם הגעתם מאזורים שבהם
חיתרתכם לחירות הותירה אתכם חבולים מגלי הרדיפות ופצועים מרוחות האלימות
המשטרתית. אתם למודי כאב היצירה. המשיכו לעבוד, חדורים באמונה שסבל שאינו
מוצדק – סופו בגאולה. שובו למיסיסיפי, שובו לאלבאמה, שובו לדרום קרוליינה, שובו
לג'ורג'יה, שובו ללואיזיאנה, שובו לשכונות העוני ולגטאות של ערינו הצפוניות,
בידיעה שהמצב הזה יכול איכשהו להשתנות, ואכן ישתנה.
אל נא נתפלש בעמק הייאוש. אני אומר לכם היום, ידידיי: למרות שאנו ניצבים בפני
הקשיים של היום ומחר, עדיין יש לי חלום. זהו חלום המושרש עמוק בחלום
האמריקאי.

יש לי חלום שיבוא יום ואומה זו תקום ותגשים את המשמעות האמתית של עיקרי
אמונתה: אנו מחזיקים באמיתות אלו כמובנות מאליהן, שכל בני האדם נבראו שווים.
יש לי חלום שיום יבוא ועל גבעותיה האדומות של ג'ורג'יה, ישבו יחד בניהם של
עבדים לשעבר ובניהם של בעלי עבדים לשעבר אל שולחן האחוה [...] יום אחד
באלבאמה ילדים שחורים קטנים וילדות שחורות קטנות יוכלו לשלב את ידיהם עם
ילדים לבנים קטנים וילדות לבנות קטנות כאחים ואחיות.

יש לי חלום היום. יש לי חלום שיום יבוא ו"כל גיא ינשא, וכל הר וגבעה ישפלו, ויהי העקב למישור והרכסים לבקעה, ונגלה קבוד ה'; וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר" (ישעיהו מ, ד-ה).

זוהי תקוותנו. זוהי האמונה שעמה אני חוזר לדרום. חדורים באמונה זו נוכל לחצוב מהר הייאוש אבן של תקווה. חדורים באמונה זו נוכל להמיר את הצלילים הצורמים באומתנו לסימפוניה יפהפייה של אחווה. חדורים באמונה זו נוכל לעמול יחד, להתפלל יחד, להיאבק יחד, להיכלא יחד, להגן על החירות יחד, בידיעה שיום יבוא ונהיה חופשיים.

זה יהיה היום שבו יוכלו כל ילדי האלוקים לשיר עם משמעות חדשה: "כי לך, ארצי, ארץ החירות המתוקה, לך אני שר. ארץ שבה מתו אבותי, משוש גאוותם של המהגרים, מעל כל הר, תנו לחופש להדהד!" ואם אמריקה נועדה להיות אומה גדולה, זה חייב להתממש.

מרטין לותר קינג עצם את העיניים (זוהי לא היה פשוט בכלל...) וראה בחזונו ציור. אוטופי, רחוק מאוד. במונחים של אותה תקופה זה היה נראה הזוי ולגמרי לא אפשרי (!!!) אבל זה כוחו של חזון! (ואיננו עוסקים כאן ביעדים הנגזרים מהחזון לפעולה וליישום). הוא זכה לראות את החזון מתממש. פעמים שהאדם חוזה הכי רחוק שאפשר, ובדורות אחריו יש מי שיזכה לחיות את החלום שאותו הוא ראה (כך אבותינו ואבות אבותינו, במשך אלפיים שנות גלות, כשהם מתפללים שלוש פעמים ביום "ותחזינה עינינו בשובר לציון ברחמים" ופעמיים בשנה רוקדים ושרים, בביטחון גמור: "לשנה הבאה בירושלים הבנויה"...) רק מי שחולם משיג, והיכן שחלמו של אדם – שם הוא.

פרופ' הרטמן הלך עם החלום של "לשנה הבאה בירושלים הבנויה" צעד נוסף, אולי עמוק יותר, "אני ואתה נשנה את העולם", אנחנו יכולים להפוך את העולם.

האמירה "לשנה הבאה בירושלים" היא הצהרה בדבר אמונתנו בעתיד, ביכולתו של המחר להיות שונה מן האתמול. החיים אינם רק ההווה – העתיד הוא אמת! סיפור יציאת מצרים מחדיר בנו את האמונה במחר חדש. החיים אינם מתמצים במחזוריות אינסופית שאינה ניתנת לשינוי. אם יציאת מצרים היא אפשרית, הרי שהכול אפשרי. הסיפור היהודי מתחיל במהפכה, ומכאן והלאה ההיסטוריה היא ספר פתוח. זהו הרעיון של משיחיות: האמונה שהכול עוד יכול להתהפך מן הקצה אל הקצה ושבסוף יהיה טוב. לכן הפסח הוא לילה לחלומות נועזים; חזונות על מה שבן אנוש יכול להיות, על מה שהחברה יכולה להיות, על מה שאנשים יכולים להיות, על כך שההיסטוריה יכולה להתהפך. זוהי המשמעות של אמירת "לשנה הבאה בירושלים".

דוד בן גוריון היה ללא ספק מנהיג בעל חזון, שראה למרחוק. הוא "עצם את עיניו", ולצד הנהגת היישוב היהודי בארץ ישראל, הוא ידע לחלום ולהעמיד חזון מצויר עם קווים די

מדויקים, רחוק – כשההיסטוריה היהודית, התנ"ך, התפקיד של עם ישראל לאורך הדורות – משמש מקור השראה.

כחצי שנה לפני הקמת המדינה הוא הבין את גודל האחריות המוטלת עליו ועל היישוב היהודי בארץ, כשהוא מקפל ומביא לרגע המסוים הזה את נצח ישראל. וכך הוא אמר (תל אביב, ינואר 1948): "יש הרגשה ברורה שבחודשים הקרובים העומדים לפנינו מקופלת כל ההיסטוריה היהודית, זו הנמשכת כבר למעלה משלושת אלפים שנה, ובה תהיה תלויה ההיסטוריה היהודית שתבוא, אולי במשך מאות או גם אלפי שנים...".

זו הבנה עמוקה של גודל הרגע וההזמנות הקיימת, קבלת אחריות מתוך מחויבות לנצח ישראל! (לימוד גדול לכולנו – לראות כל אחד במקומו ובתפקידו שליחות עצומה בדור של גאולה). דוד בן גוריון ראה רחוק.

עם הקמת צה"ל, כשמדינת ישראל נמצאת בקרבות של מלחמת העצמאות, אמר דוד בן גוריון מה תפקידו של צה"ל. הוא "עף" מעבר לרגע, מעל המציאות המורכבת שבה הוא מצוי, ומצייר מול עיניו מה תפקידו של צה"ל, מעבר להגנה על תושבי מדינת ישראל ויישוביה: "בשנת השירות הראשונה יקנה הצבא לכל טירון שאינו יודע עברית ולא קיבל חינוך יהודי וכללי מינימום של ידיעת לשון, היסטוריה עברית, גיאוגרפיה ארצישראלית, מעמדו של העם היהודי בגולה, תולדות ההתיישבות והקמת המדינה, ויטע בלבו אהבת ישראל ונאמנות למדינה וייעודיה: קיבוץ גלויות, יישוב הארץ ובניינה, עזרה הדדית ואחוזה אנושית וערכי החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל".

פעמים שאנו פוגשים ילד חולם (לעתים גם מבוגר...), ואנחנו "מכבים" אותו, ציניים לגביו. "מה אתה חולם בהקיץ?" "איך הגעת לשם?" ... קורה שמישהו בצוות המורים מבקש להגיע רחוק והוא מציע הצעה "חלומית", והתגובה יכולה להיות: "ממש הזוי" ... הרצון לחבר את הילדים למציאות, להיות ריאליים, לא לאבד את ה"כאן ועכשיו", סוגר את היכולת לחלום, לדמיין ולתת למחשבות הרחוקות להגיע לידי ביטוי. ילדים (כמו מנהיגים דגולים) אינם משועבדים למציאות, והתחושה הפנימית שלהם היא של "אני ואתה נשנה את העולם". לפעמים חלומות מתגשמים...

מה קורה לילד שחש את עצמו פורץ דרך ויש מי שעוצר אותו?
סיפור שכזה כמעט מנע מכולנו את לימוד הדף היומי...

הרב מאיר שפירא מלובלין, מייסד הדף היומי, נולד בעיר שאץ. כבר בילדותו הוא התבלט בגאונותו ונחשב לעילוי, לכן לא נמצא לו מלמד מתאים. אביו פנה אל רב העיר, הרב שולם מושקוביץ, האדמו"ר משאץ, וביקש ממנו עזרה למצוא מלמד למאיר, בנו. השיב לו הרב שהוא מלמד בעצמו את שני בניו הגדולים והוא מוכן לצרף אליהם את מאיר, למרות פערי הגילים. הילד מאיר השתלב מהר בשיעורי הרב בגלל חריפותו, ויחד עם זאת התרועע עם ילדיו הקטנים של הרב, שהיו בני גילו, והיה משתף אותם בחלומותיו. מאיר סיפר להם שיש לו חלום שיבוא יום שכל עם ישראל ילמד אותו דף גמרא, וכך תהיה שפה משותפת לכל היהודים בכל תפוצות ישראל. ילדי הרב הגיבו בזלזול לדברי מאיר: "חלומות שווא ידברו. מה

שאף אחד לא הצליח עד היום, כיצד חושב אתה להצליח?!" וכך מדי פעם היה מאיר מתלהב מחדש מהחלום שלו, והילדים היו מבטלים אותו ומצננים את התלהבותו.

חלפו השנים, הרב מאיר שפירא הפך לתלמיד חכם גדול ולמנהיג רוחני, ורעיון הדף היומי כבש את עולם התורה. יום אחד, בתחנת רכבת, ניגש אליו רב אחד ואמר לו שהוא נשוי לבתו של האדמו"ר משאץ, והיא מברכת אותו על הצלחתו הגדולה בהפצת התורה. התעניין ר' מאיר היכן אפשר לפגוש אותה, כיוון שיש לו דבר למסור לה. הפגישה יצאה לפועל, ור' מאיר פנה אל בת האדמו"ר: "את זוכרת שהיינו ילדים קטנים ודברתי אתך ועם אחיך על חלום 'הדף היומי', ואתם נהגתם לבטל את דברי ולצנן את התלהבותי. אינני מקפיד על כך, כיוון שבאותה עת היינו בסך הכול רק ילדים קטנים. אבל בקשה אחת לי ממך: את מחנכת ומופקדת על חינוך ילדי ישראל, זכרי: לעולם אל תזלזלי בחלום של ילד! אם הייתי בנוי ככל האדם, שכאשר לועגים לו הוא נשבר, את יודעת מה עם ישראל היה מפסיד?!" את יכולה לתאר לעצמך את עם ישראל ללא הדף היומי? לכן, בקשתי מכל הלב – אף פעם אל תלעגי לחלום של ילד. ילד יהודי יכול להגיע רחוק רחוק על פי חלומו..."

אנחנו מבקשים מכולנו, בשנת השמיטה תשע"ה, שנה שבה נעסוק, נלמד ונעמיק בחזון החמ"ד, **לקרוא לכולנו לחלום – מתוך חזון החמ"ד**. למורים (לכל אחד בפני עצמו ולחדר מורים כקבוצת חינוך), לתלמידים, למוסד החינוכי כמשפחה החולמת ומציבה לעצמה כיווני דרך שאליהם שואפים כולם ולקהילת ההורים – השותפים הראשונים לשליחותנו החינוכית. האם אפשר ללמד תלמיד לחלום? ואם כן, האם זה תפקידנו כמחנכים? כהורים? מנדי רבינוביץ', בהיותו מנהל בית ספר "נעורים" – בית ספר פנימייתי לנוער בסיכון – סיפר ב"הד החינוך":

כפר הנוער שבית הספר נמצא בתחומו מקבל את דייריו ואורחיו בתמונה של ים כחול, עצים ירוקים וגגות כתומים. בחמישים המטרים שבין החניה למשרד המנהל אני נפרד מן התמונה השלווה הזאת. הכניסה למשרד דומה לחדר מיון – מורים ותלמידים זקוקים לטיפול, עכשיו, בלא דיחוי. גם יניב המדריך מחכה: "אני לא מצליח להעיר אותו, שוכב כמו מת", הוא אומר לי. אני יודע שזה יוסף, נער אתיופי. הוא לא הגיע לבית הספר כבר ארבעה ימים. ישן רוב הזמן. אני נכנס לחדר. יניב מאחורי. אני נוגע בעדינות בראשו של יוסף: "יוסף, מה קורה?". זוג עיניים לבנות ועצובות נפקחות לעברי. אני לא יודע מה לומר וממילא אני חנוק. "תגיע למשרד שלי", אני אומר לבסוף. הוא מגיע, שותק. ניסיונותי לתקשר כושלים בזה אחר זה. אני קובע פגישה למחר. אנחנו מתחילים להיפגש בקביעות. נקשר דיבור, נפרצים מחסומים. הוא מקרייט ים, שמונה אחים, אימא לא מצליחה למצוא עבודה, אבא נעלם. יוסף לא אוהב לדבר על העבר ולא על ההווה. אני מתחיל לדבר אתו על העתיד. אין לו בשלב זה חלומות. הוא לא יודע לחלום. הוא עסוק בהישרדות. אנחנו מדברים כמעט כל יום, אם לא פנים אל פנים אז במייל, לאחר שלמד כיצד להשתמש בו. אחרי שנה אנחנו כמעט ידידים. הוא יוצא אתי לסיבובי הבוקר, מזרז את חבריו להגיע לכיתות. הוא נרשם לחוג ימאות וחותר בהתלהבות בקיאק. תמונתו בקיאק היא "שומר מסך" במחשב שלי. יהודי טוב מאוסטרליה

נתן תרומה ואני שולח את יוסף לקורס נהיגה בדחפורים. בכיתה י"ב ענינו מלאות תכניות, מלאות חיים. לפני זמן מה פגשתי אותו ברכבת, מדיו מגוהצים, חייל מצטיין בחיל החימוש. יש לו כבר תכנית לאזרחות.

זה לעומת זה... הישרדות מול חלום. חינוך שכל עניינו "לעבור" את המבחן, את השנה, את הכיתה, ולהצליח, במקרה הטוב, לשרוד את בית הספר ואת החיים... לעומת מי שמחונך לחלום, לצפות מעצמו, להאמין בכוחותיו, בחיים, ביכולת לשאוף, להיות בעל דמיון ואיש של חלומות.

מדברים חזון החמ"ד

אנו מבקשים לדבר עם חזון החמ"ד. לעסוק בבירור דרכנו, לחשוב מה חסר, מה יש לחזק, מה מודגש בביתי ומה משלים זולתי. לאן חזון החמ"ד לוקח אותי, ומה נכון לאמץ מכאן ואילך. יש צורך והכרח, מתקופה לתקופה, לגלות את העוז הפנימי, את החזון שמחולל את המציאות.

מה קורה כשאדם אינו מציב חזון למול עיניו? מה קורה למוסד חינוכי כשהוא ממשיך בכו האינרציה לאורך שנים, ואינו מוצא זמן לעצור, לשהות, לחלום ולחדד את החזון המיוחד והנכון, הנובע מתוך חזון החמ"ד? כתב הרב זצ"ל (שמונה קבצים א): "כשפוגמים את הרעיון, כשמרחקים על ידי השיקוע בקטנות החיים הרגילים מרוממות המחשבות העליונות, שהן מחוללות את המעשים הגדולים [...] המעשים הולכים ונפגמים [...] וכשהמעשים נפגמים, הולך הרעיון ומתרחק עד שהוא נהפך למין מחשבה קלושה". כשאדם, תלמיד, מורה וחדר מורים אינם חולמים – "המעשים הולכים ונפגמים"; אדם עלול להיות בתלישות, בחוסר עניין ובלא מוטיבציה למעשה שהוא עושה. כשאין רוח במפרשים, האנייה אינה שטה... "באין חזון יפרע עם", כי בלא חזון המושך את האדם מעלה מעלה, אין ערך למעשה.

אמנון שמוש כתב על החיבור ההכרחי בין החלום ומימוש:

והיה, כמובן, המורה לעברית. הוא נתן לנו לכתוב חיבור "מה אני רוצה להיות כשאהיה גדול".

אני ישבתי וחשבתי והתעצבנתי, לא ידעתי מה לכתוב. אחר כך כתבתי וכתבתי כאילו אחז אותי בולמוס. אני רוצה להיות גם עם שורשים, גם עם כנפיים, כתבתי. למה חייב אדם לוותר על השורשים, אם לבו חפץ בכנפיים? (כתבתי שלושה סימני שאלה, אחר כך מחקתי שניים). השורשים מפסידיים כל כך הרבה כשהם תקועים באדמה ואינם יכולים לרחף ולראות את גופו האדיר של העץ שהם חלק ממנו ואת היער הגדול שהעץ כולו הוא חלק ממנו. והציפורים שעל העץ, שזכו ויש להן כנפיים, חסרות הן את האחיזה בקרקע... על כן, סיימתי, כשאהיה גדול אני רוצה להיות אדם עם שורשים וכנפיים".

שם אנחנו מבקשים להיות, לשם אנחנו מכוונים את פעמינו בשנה זו. לכנפיים, לרוח, לחלום, לחזון האישי והמוסדי, ובו זמנית בתנועה המבקשת לברר מה מחולל החזון בחיינו. דומה ששירו של יענקל'ה רוטבליט "רואים רחוק, רואים שקוף" נוגע אף הוא בשאיפה לפרוש כנפיים ולעוף לצד היותו כעץ שתול על מים.

**צר היה כל כך
הייתי אז מוכרח
לפרוש כנפיים ולעוף
אל מקום שבו
אולי כמו הר נבו
רואים רחוק, רואים שקוף**

**בן אדם כעץ שתול על מים
שורש מבקש
בן אדם כסנה מול השמים
בו בוערת אש...**

בוערת בנו אש גדולה, לא להסתפק במקום שבו אנו נמצאים. אנחנו מוכרחים לפרוש כנפיים ולעוף בשמים ממעל, ולבקש את השורשים העמוקים שעליהם אנו מושתתים.

מנהיגי חינוך יקרים מאוד,

הרב קוק זצ"ל כתב "החלומות הגדולים יסוד העולם הם. המדרגות שונות הן. חולמים הם הנביאים, בחלום אדבר בו. חולמים הם המשוררים בהקיץ, חולמים בעלי המחשבה הגדולים לתיקון העולם. חולמים אנו כולנו בשוב ד' את שיבת ציון".

נשתדל כולנו לעסוק בכך בשנה זו, שנת השמיטה, ולזכות להיות בין המשוררים החולמים בהקיץ ומתקני העולם. לחלום בימי שיבת ציון בשני המובנים – להודות על הזכות לחיות בתוך החלום, ולא להפסיק לחלום.

הרב סולובייצ'יק כתב (ימי זיכרון):

כאשר אדם מתחיל לחזות דברים מרחוק – הרי הוא נעשה חוזה, וצריך שיהא אף מסוגל לממש את החזון. לחלום סתם ולקום בבוקר ולעסוק בפתרון החלום ולומר תוך סיפוק "חלום טוב חלמתי" – אין לכך משמעות. דרכו של אברהם אבינו הייתה לצעוד קדימה, אל המקום שראה מרחוק. אבל האדם לבדו, בלי סיוע, אינו מסוגל להגשים שום דבר חזון. צריך שיהיו לו חברים לדעה, שיצעדו יחד עמו, יילחמו ויתגברו יחד על המכשולים. צריך שיתקיים בהם "וילכו שניהם יחדיו". אברהם לבדו לא היה יכול להגשים את חזונו בדבר העם הנצחי. הוא היה זקוק לעזרתו של יצחק – ה"יחדיו" הוא הכרחי. זהו למעשה תנאי קודם להצלחתה של שליחות כל שהיא.

אנו זקוקים ל"יחד" של כל משפחת החמ"ד (בית חינוך כמשפחה) כדי להיות שותפים לחלום מתוך החזון, ולהשתדל יחד להתפלל ולעשות כך שחזון החמ"ד יחולל מציאות. "לא ניהל כלל מהמפחידים אותנו מתעופת המחשבה, מהאומרים שהננו מתמרים לעלות מרומי שחקים באין סולם. לא כן, יש לנו סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (הרב, שמונה קבצים).

לא ניבהל, נחלום רחוק ככל האפשר, נחשוב על תפקידנו החינוכי לאומה כולה בשליחות
שרשרת הדורות, על המחויבות להעצים את "יחד שבטי ישראל", על הרצון להאחיב שם
שמים ולקדש שם שמים.

נתפלל לתקן עולם במלכות שדי, והבא להיטהר מסייעין בידו.

מוקירכם מאוד, אברהם